

יד מהרש"א
מסכת בבא מציעא
פרק המקבל
דף קג: - דף קטז.

י"ט' חשון תשפ"ב

© Yechezkel Folger 2021

מפתח

דף לג:.....	Error! Bookmark not defined.
רש"י ד"ה ולא רצה.....	Error! Bookmark not defined.
דף קג:.....	4
גמרא האי אמר בעינא דתינקר ארעי.....	4
סוגיא דמנכה לו חלק א' תוספות ד"ה מנכה לו.....	4
דף קד:.....	5
סוגיא דמנכה לו חלק ב' תוספות ד"ה אידי ואידי.....	5
תוספות ד"ה לא ימשכננו יותר מחובו.....	6
דף קד:.....	7
תד"ה סבר רב כהנא.....	8
דף קה:.....	8
סוגיא דעיסקא חלק א' גמרא להכי טרחת.....	8
סוגיא דעיסקא חלק ב' תוספות ד"ה מזלא דבי תרי עדיף.....	10
דף קה:.....	10
רש"י ד"ה טמא הרוכב.....	10
תוספות ד"ה על אדם שכחו רע.....	11
סוגיא דבית כור חלק א' רש"י ד"ה ד' סאין.....	11
סוגיא דבית כור חלק ב' רש"י ד"ה למפולת.....	12
דף קו:.....	12
תוספות ד"ה אלא מעתה חלק א' ובא"ד אי אישתדף רובא.....	12
תוספות חלק ב' בא"ד אי אישתדף רובא.....	13
תוספת ד"ה מתיב רב ששת.....	14
דף קו:.....	14
רש"י ד"ה בחרפי.....	14
דף קז:.....	15
רש"י ד"ה הא לן והא להו.....	15
תוס' בד"ה האי מאן.....	15
תוספות ד"ה אילן העומד.....	15
דף קז:.....	15
תד"ה ארבע גרמידי.....	15
דף קח:.....	16
תד"ה האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא.....	16
דף קח:.....	17
תוספות ד"ה מזבנינן.....	17
רש"י ד"ה שכיני.....	17
דף קט:.....	19
תוספות ד"ה אין לך אלא דמי עצים בלבד.....	19
דף קט:.....	19
רש"י ד"ה מנתא דידי.....	19
סוגיא דיבש האילן אלו קרנא הוי חלק א' תד"ה אף נקצץ.....	20
סוגיא דיבש האילן אלו קרנא הוי חלק ב' תד"ה נפלו לה זיתים.....	21
דף קי:.....	21
תוספות ד"ה אמר לי' רבינא.....	21
דף קי:.....	23
תוספות ד"ה סבר ר' חנינא.....	23

..... תוספות ד"ה יצא בלילה	23
..... דף קיא. תוספות ד"ה מתקיף	24
..... דף קיא: תוספות ד"ה מתקיף	24
..... סוגיא דתנא קמא דמאחיך חלק א' גמרא ותנא דידן	24
..... סוגיא דתנא קמא דמאחיך חלק ב' גמרא ותנא דידן	26
..... דף קיב. תוספות ד"ה חוזר עליו	27
..... תוספות בא"ד דוקא כשלא העמיד	27
..... דף קיב: תוספות ד"ה חוזר עליו	27
..... סוגיא דשכיר בזמנו חלק א' תוספות ד"ה שקלוה רבנן	27
..... סוגיא דשכיר בזמנו חלק ב' תוספות ד"ה אי הכי אפילו קצץ	28
..... דשכיר בזמנו חלק ג' תוספות ד"ה שתיים קצצת לי	29
..... סוגיא דשכיר בזמנו חלק ד' תוספות ד"ה קציצה מדכר	29
..... סוגיא דשכיר בזמנו חלק ה' תוספות בא"ד ועוד אומר ר"י	30
..... דף קיג. תוספות ד"ה השתא דמטא זמן חיובי	31
..... תוספות ד"ה ולעולם	31
..... תוספות ד"ה מחזיר את הכר	31
..... תוספות ד"ה ואת המחרישה ביום	31
..... דף קיג: תוספות ד"ה מטה ומטה	31
..... דף קיד. סוגיא דסידור לבעל חוב חלק א' תד"ה הקדש שאין מחזירין	32
..... סוגיא דסידור לבעל חוב חלק ב' תד"ה ואידך ההוא כו'	34
..... סוגיא דסידור לבעל חוב חלק ג' תד"ה מהו שיסדרו	34
..... תוספות בא"ד ועוד דפסיק כרב אלפס	36
..... דף קיד: תוספות בא"ד ואי מייתי	36
..... דף קטו. גמרא למה חוזרין וממשכנין	36
..... תוספות ד"ה למה ממשכנין	36
..... תוספות ד"ה אלמנה	36
..... תוספות בא"ד דאסור	39
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק א' תד"ה וחייב משום ב' כלים	39
..... קטו: סוגיא דלאו שבכללות חלק ב' תוספות בא"ד וכיון דבהתראה אחת	40
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ג' תוספות ד"ה שנאמר לא יחבול	40
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ד' תוספות בא"ד דלא דמי לבשר בשדה טריפה	40
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ה' תוספות ד"ה אמר לך רבא	40
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ו' תד"ה אבל [הכא] כי אם צלי אש	42
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ז' תוספות בא"ד דאינו לוקה בחי ומבושל	42
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק ח' תוספות בא"ד ולא אמרינן	42
..... דף קטז. סוגיא דלאו שבכללות חלק ט' תוספות בא"ד דלא שייך	43
..... סוגיא דלאו שבכללות חלק י' תוספות ד"ה ותניא אידך	43

דף קג:

גמרא האי אמר בעינא דתינקר ארעי

גמ' האי אמר בעינא דתינקר ארעאי כו' וה"ה דהוה מצי למימר הכי בבעל הקרקע דאמר בעינא תיבנא כדקאמר גבי האריס אלא דמשכח טענה דעדיפא מינה גבי בעל הקרקע וק"ל:

(1) ברייתא

(א) במקום שנהגו לקצור ולהשאיר שורשי התבואה בקרקע – האריס ובעל הבית מעכבין זה על זה שלא לשנות ממנהג ולעקור השרשים

(ב) ובמקום שנהגו לעקור השרשים – האריס ובעל הבית מעכבין זה על זה שלא לשנות מן המנהג ולקצור

(ג) דהיינו

(i) במקום שנהגו לקצור

(1) אם בעי האריס לעקור מצי בעל הקרקע אמר לאריס אי אפשר שתעקור דבעינא דתיבנא דתיבנא ארעאי שישארו בה מן הקשין ויהא לה לזבל לזריעתה לשנה הבאה

(2) ואם בעי בעל הבית לעקור מצי אריס אמר לא בעינא לטרוח

(ii) ובמקום שנהגו לעקור

(1) אם בעי בעל הבית שיקצור מצי אריס אמר בעינא תיבנא לבהמותי ואי אפשר שתשאר בקרקע

(2) ואם בעי אריס לקצור מצי בעל הבית אמר בעינא דתינקר ארעאי שתהא נקיה שאינה צריכה לזבל

(iii) מהרש"א – מצי נמי לפרש דאם בעי אריס לקצור מצי בעל הבית טעין בעינא תיבנא לבהמותי כדקאמר לגבי אריס אלא דטענה זו דבעינא דתינקר ארעאי שתהא נקיה עדיפא מינה גבי בעל הקרקע

סוגיא דמנכה לו חלק א' תוספות ד"ה מנכה לו

תוס' בד"ה מנכה לו כו' דבקבלנות אינו מנכה לו אלא נוטל שלישי או רביע כו' עכ"ל הא ודאי דבחכירות נמי אם אינה מכת מדינה אינו מנכה לו מן חכורו ומתני' דהכא הא מוקמינן לה ביבש נהרא זוטא ולא הוי מכת מדינה וא"כ ע"כ הא דקתני בסיפא מנכה לו מן חכורו היינו טעמא מדקאמר בית השלחין דלא איבעי למימר כיון דקאי בגווה כו' כדמסיק לקמן אלא דבקבלנות כיון דאפילו במכת מדינה אינו מנכה לו נראה להם דוחק לכאורה לנכות אפילו בבית השלחין זו ואהא כתבו דמכל מקום הכא בסיפא כו' דכיון דקאי בגווה ואמר בית השלחין ה"ל כאלו התנה בפירוש לנכות לו ביבש המעיין ועדיף ממכת מדינה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) חכירות משמעו קבלת חוכר לשלם לבעל הבית (המחכיר) כך וכך כורין לשנה

(ב) בקבלנות ואריסות נוטל האריס שלישי או רביע כמו שהתנה עם בעל הבית

(ג) בית השלחין קרקע יבישה דלא דייה במי הגשמים וממעיין שבה משקין אותה

(ד) בית האילן חביבה על האריס או החוכר שנוטל חלק בפירות בלא טורח

(2) משנה

- (א) רישא – המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן יבש המעין ונקצץ האילן אינו מנכה חוכר מן חיובו לשלם חכירות לבעל הקרקע
- (ב) סיפא – כמבואר במסקנא דגמרא בדף קד. – אבל אם אמר חוכר למחכיר חכור לי "שדה בית השלחין זו" או "שדה בית האילן זה" יבש המעין ונקצץ האילן מנכה חוכר מן חכורו דמדאיירי בדקאי חוכר בגווה (מדקתני "זו") ואף על פי כן הדגיש חוכר לפרש שדה בית השלחין זו) גלי דעת' למחכיר דדיקא בשביל שהוא בית השלחין עם המעין טפי לה חוכר וחכרה מן המחכיר (שורה 1 בטבלא להלן)
- (3) גמרא
- (א) קשיא – היכי דמי רישא דמשנה אילימא דיבש נהרא רבה אמאי אינו מנכה חוכר מן חכורו אף אלו לא גלי דעת' לפרש "שדה בית השלחין זו" – יאמר ליה חוכר למחכיר מכת מדינה היא (שורה 2)
- (ב) תירוץ – אמר רב פפא דיבש נהרא זוטא דאינו מכת מדינה דאמר ליה מחכיר לחוכר איבעי לך לאתויי בדוולא (שורה 3)
- (4) משנה דף קה: – המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או שנשדפה אם מכת מדינה היא מנכה מן החכירות ומפרש שם רש"י ולא איירי אלא בחכירות (שורה 2) דבקבלנות (דהיינו אריסות) אפילו במכת מדינה לא מנכה לו אלא מחכיר נוטל שלישי או רביע כמו שהתנו (שורה 5)
- (5) המשך דגמרא – ועוד אמר רב פפא משנה דידן איירי בין בחכירות בין בקבלנות מה שאין כן משניות דלהלן (כולל משנה בדף קה:): דלא איירי אלא בחכירות
- (א) תוספות כמבואר במהרש"א – ומכל מקום בסיפא דמשנה דידן בדף קג: דקבענו דאיירי שלא במכת מדינה פירש רב פפא דמנכה לו אפילו באריסות – דהגם דלכאורה נראה דוחק קצת מכל מקום משום ד"גלי דעתיה" דינו אפילו באריסות (4) כאלו התנו בפירוש לנכות להו ביבש המעין ועדיף אפילו ממכת מדינה (5)

	מכת מדינה?	גלי דעתיה?	רישא דמשנה דידן	סיפא דמשנה דידן	משנה דף קה:
1	לא	גלי דעת'	מנכה	מנכה	מנכה
2	כן	לא גלי דעת'	מנכה	מנכה	מנכה
3	לא	לא גלי דעת'	אינו מנכה		
4	לא	גלי דעת' (עדיף יותר ממכת מדינה בשורה 5)		מנכה הגם דלכאורה נראה דוחק	
5	כן	לא גלי דעת'		לא מנכה	משמע דלא מנכה

דף קד.

סוגיא דמנכה לו חלק ב' תוספות ד"ה אידי ואידי

בד"ה אידי ואידי כו' אלא משום דשמואל לא משכח קפידא במחכיר לחוכר קאמר רבינא כו' עכ"ל ק"ק דאכתי נימא לאידך גיסא כיון דשמואל לא משכח ליכא קפידא בחוכר למחכיר לשמע' רבינא דבחוכר למחכיר נמי ליכא קפידא בכה"ג דמיירי בברייתא ויש ליישב דרבינא לא בא לאשמועינן אלא מלתא דהכא ודו"ק:

(1) המשך סוגיא דעסקנו בה בחלק א'

(א) קשיא לסיפא דמשנה – למה קתני דמנכה חוכר למחכיר לימא מחכיר לחוכר שמא בעלמא אמרי לך אשר שדה בית השלחין אני מוכר לך מי לא תניא כרם אני מוכר לך אף על פי שאין בו גפנים הגיעו שלא מכר לו אלא שמא והוא דמתקרי כרם

(ב) תירוץ דשמואל

(i) בהך דברייתא איירי בדאמר ליה מוכר ללוקח "כרם אני מוכר לך" ולכן מצי מוכר אמר לו שמא בעלמא אמר לי'

(ii) ובהך דמשנה בדאמר לי' חוכר למחכיר "חכור לי שדה בית השלחין זו" קפידא הוא

(ג) תירוץ דרבינא – אידי ואידי דאמר ליה מחכיר לחוכר ומהאי טעמא מנכה במשנה דאיירי בדקאי בגווה לבית השלחין (מדקאמר בית השלחין זו) וכיון דאף על פי דקאי בגבה אמר מחכיר "שדה בית השלחין זו" מוכח דקאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא

(2) תוספות

(א) מדלא קאמר רבינא "אידי ואידי בין אמר ליה חוכר למחכיר בין אמר ליה מחכיר לחוכר" לכאורה משמע דבאמר ליה חוכר למחכיר הוי קפידא אפילו בדלא קאי בגווה

(ב) אבל אי אפשר לומר כן דהא מתניתין בדאמר לי' חוכר למחכיר איירי דקתני אמר ליה חכור לי שדה בית השלחין (שלך) ואפילו הכי דיקא בדקאי בגווה הוי קפידא

(ג) ולכן מוכרח דלאו דוקא נקט רבינא "אידי ואידי באמר לי' מחכיר לחוכר" דהוא הדין באמר לי' חוכר למחכיר לא הוי קפידא אלא אם כן קאי בגווה – אלא משום דשמואל לא משכח קפידא במחכיר לחוכר בשום ענין מדגיש רבינא דבקאי בגווה איכא קפידא באמר מחכיר לחוכר

מי אמר למי	שמואל – בין בקאי בגווה בין בלא קאי בגווה	רבינא – בקאי בגווה	רבינא – בלא קאי בגווה למסקנא לתוספות
מחכיר לחוכר או מוכר ללוקח	שמא בעלמא	קפידא - כדאיתא במשנה	שמא בעלמא
חוכר למחכיר (או לוקח למוכר)	קפיד	קפידא – כדאיתא במשנה	שמא בעלמא הגם דלא נחית עלה רבינא בהדיא

(3) מהרש"א

(א) קשיא – כיון דשמואל בדאמר לי' חוכר למחכיר איכא קפידא אפילו בדלא קאי בגווה למה לא נחית רבינא לגוון דאמר לי' חוכר למחכיר להדגיש דברייתא מילפא דאי לאו דקאי בגבה שמא בעלמא הויא אפילו באמר לי' חוכר למחכיר

(ב) תירוץ – רבינא לא בא לאשמועינן אלא מלתא דמשנה דאיירי בקאי בגווה ולא לאשמועינן מלתא דברייתא דאיירי בלא קאי בגווה

תוספות ד"ה לא ימשכנו יותר מחובו

בד"ה לא ימשכנו יותר מחובו דאע"ג דאין משלם לו הגרעון אלא בכתב מ"מ כו' עכ"ל פי' לדבריהם דמשמע להו דהך דורש לשון הדיוט אינו דומה ממש להנך דלעיל דהנך דלעיל לענין גוף הדין שכותבין אם אוביר כו' ואחריות דאית ליך עלי כו' אפילו לא נכתב כאלו נכתב הוא ומשלם במיטבא ומביא קרבן עשיר כו' אבל הכא לענין גוף הדין שכותבין כך תשלומין דאית ליך כו' דהיינו משום גרעון לא קאמר דריב"ק דורש לשון הדיוט ויהיה לא נכתב כאילו נכתב דדוקא בכתב מהני לגרעון אף על גב דאיכא מצוה שלא יקחנו הרי על ידי כתיבה מקנה לו ואינו בידו אלא בתורת שאלה א"נ דהוי כמו פרוזבול כמ"ש התוס' לקמן אבל אם לא נכתב אסור לקחנו ועובר על המצוה ולא קאמר הכא דריב"ק דורש לשון הדיוט ואפי' לא נכתב כאילו נכתב אלא למלתא אחריתא דהיינו שלא ימשכנו יותר מחובו ואהא כתבו דאע"ג דלענין גופא דדינא דהיינו לענין גרעון אינו אלא בכתב מ"מ לענין דלא ימשכנו יותר מחובו דורש לשון הדיוט ולא נכתב ה"ל כאילו נכתב ודברי מהרש"ל בזה שכתב דאף קודם שנהגו לכתוב ולא היה משלם הגרעון היה אסור להשכין יותר מחובו הוא

דבר תמוה בלי טעם ואין להאריך בשאר דחוקים כי דברי התוס' ברורים באין גמגום כמו שכתבנו ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) תנאי דלהלן היו דורשין לשון הדיוט – ומפרשי תוספות דהיו דורשין לשונות שלא תיקנו חכמים לכתוב אלא הדיוטות הורגלו לכותבן ואפילו לא כתב כאילו נכתב דאי דוקא כשכתב מה היה דורשין פשיטא שיש לו לקיים כמו שהתנה דהא לאו אסמכתא היא

(i) ר' מאיר הי' דורש לשון הדיוט דתניא ר' מאיר אומר אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא – ור' יהודה היה דורש לשון הדיוט לגבי קרבן עשיר וכו' – פרטי גווני דר' מאיר ור' יהודה אינן מעניננו

(ii) ר' יהושע בן קרחה היה דורש לשון הדיוט דתניא ר' יהושע בן קרחה אומר המלוה את חבירו לא ימשכנו במשכון שהוא יתר על חובו לפי שאם משיב מלוה ללוה את המשכון לזמן מרובה (ולא לבד לתשמיש יום או לתשמיש לילה לקיים הא דאמר קרא השב תשיב) שמין אז דמי המשכון וכותב לזה למלוה בשטר "יהיו לך (למלוה) כל תשלומין עלי שאתה תיפרע ממני דמי משכון זה (אפילו במדה שהיא יותר על חוב שלי)" – ואם אכן משכנו יותר על חובו נמצא גובה מלוה היתר שלא כדין

(ב) ולאחר שקלא וטריא בהך דר' יהושע בן קרחה מסקי דאהני למלוה כתיבה זו לגרעון דאם מחמת גרעון יפחתו דמי המשכון מדמי החוב יפרע מלוה משאר נכסיו דלוה ככל הכתוב בשטר

(2) תוספות ד"ה אהני כתיבה לגרעון בעמוד ב' כמבואר במהרש"א

(א) קשיא – כיון שאם לא כתב לו לזה שטר זה היה הלוה פטור מן הגרעון (דהרי מצווה מלוה להשיב המשכון יום יום לתשמיש הלוה בלי לקחת פרעון מן הלוה על הגרעון) היאך הותר כתיבה זו

(ב) תירוץ – לפי שמלוה מחזיר המשכון ללוה לימים רבים לכן אלו כותב לזה לשון דלעיל מקנה לזה מדעתו בעלות המשכון למלוה ואינה בידו דלוה בתורת השבת העבוט אלא בתורת שאלה אי נמי רבנן הוא דתקון שיכתוב כדי שלא ימנע המלוה מלהחזיר כמו שתקן הלל פרוזבול לפי שראה שהיו נמנעים מלהלוות

(3) תוספות ד"ה לא ימשכנו

(א) לשון תוספות (יבואר במהרש"א בסמוך) "אף על גב בגרעון אין משלם לו הלוה אלא אלו כותב לו לזה – ויפסיד מלוה אם לא כותב לזה לשטר – מכל מקום לא ימשכנו יותר מחובו"

(ב) ומבאר מהרש"א

(i) דמשמע לתוספות דהך דורש לשון הדיוט דר' יהושע בן קרחה אינו דומה ממש להנך דלעיל

(ii) דהנך דלעיל לענין גוף הדין שכותבין אם אוביר כו' ואחריות דאית ליך עלי כו' אפילו לא נכתב כאלו נכתב הוא ומשלם במיטבא ומביא קרבן עשיר

(iii) אבל בהך דהכא

(1) לענין גוף הדין שכותבין לגרעון תשלומין לא דרש ר' יהושע בן קרחה לשון הדיוט שיהא לא נכתב כאילו נכתב – דדוקא בכתב מהני לגרעון מטעם דקבעו תוספות אבל אם לא נכתב אסור לקחנו לגרעון דעובר על המצוה דהשב תשיב

(2) ולא דריש ר' יהושע בן קרחה לשון הדיוט ואפי' לא נכתב כאילו נכתב אלא להא שלא ימשכנו יותר מחובו דהגם דלגופא דדינא להתיר תשלומי גרעון אינו אלא בכתב מכל מקום מזהירין ללוה שלא ימשכנו למלוה יותר מחובו כיון דאלו משיב מלוה את העביט ללוה יפסיד היתר שלא כדין אפילו לא נכתב בשטר לשון "יהיו לך כל תשלומין עלי ליפרע ממנו דמי משכון זה" דלענין זאת דורשין לשון הדיוט ולא נכתב הוי לי' כאלו נכתב

דף קד:

תד"ה סבר רב כהנא

[דף קד עמוד ב] בד"ה סבר רב כהנא כו' ואפילו מאן דחייש לכחש גופנא כו' הכא מודה לרב אשי כו' עכ"ל ואיכא למימר דהיינו טעמא דהתם חיישינן לכחש גופנא דאין להפסיד המזיק יותר ממה שהזיקו ולכך מנכה לו כחש גופנא אבל הכא אדרבה למה ישתכר האריס כחשא דארעא לנכות לבעה"ב כיון שגם הוא לא הפסיד כלום בזריעת החטים ומיהו רב כהנא ודאי דסבר הכא למימר דמנכה לו כחשא דארעא ע"כ דלא סבירא ליה כמ"ד התם דלא חיישינן לכחש גופנא ואין לחוש כיון דמלתא דרב כהנא לא קאי הכא וק"ל:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) ההוא גברא דקביל ארעא בקבלנות לזורעה שומשמין והן יקרין מן החטין ומכחישינן הקרקע יותר מן החטין זורעה חטין והצליח זריעתו ואף החטין הוקרו ונמצא שלא הפסיד בעל הבית במה ששינה זה ונשתכר שאלו זרעה לקרקע שומשמי היתה נכחשת יותר

(ב) סבר רב כהנא מנכה אריס מחלקו דבעל הקרקע דמי כחשא דארעא מה שהיתה מכחשת יותר אם היה אריס זורעה שומשמין משזרעה חטין

(ג) ורב אשי פליג וסבר דלא מנכה אריס כלום מחלקו דבעל הקרקע דבניכוי זו ירעב בעל הקרקע ועדיף לי' לבעל הקרקע כחשא דארעא במקום כחשא דידי'

(2) תוספות

(א) בפרק הכונס נחלקו תנאי

(i) כשאכלה בהמה בשדה אחר ענבים שאינם גמורות כגון בוסר וחייב בעל הבהמה לשלם לבעל השדה מה שהפסידה בהמתו כאילו היו הענבים גמורות ועומדות ליבצר

(ii) האם מנכה בעל הבהמה לבעל השדה משווי הענבים שאכלה – את הכחש גופנא דהיינו מה שלא הכחישו הענבים בגפנים על ידי שאכלה אותם הבהמה ולא גדלו הענבים יותר ונחסך לבעלים אותו כחש שהיו הגפנים נכחשינן אם היו נשארים הענבים לגדול

(ב) השתא אף אותו תנא דסבר התם דחיישינן לכחש גופנא מכל מקום בסוגיא דידן בשיטת רב אשי אזיל ולא בשיטת רב כהנא

(3) מהרש"א

(א) והיינו טעמא דתוספות דאותו תנא דמנכה התם לטובת המזיק כחש גופנא היינו כדי שלא להפסיד המזיק יותר ממה שהפסיד לבעל השדה (דהרי כבר שילם המזיק לבעל השדה מה שהפסידה בהמתו לבעל השדה) – מה שאין כן בהך דרב אשי למה ישתכר האריס לנכות מבעל הקרקע חסכון דכחשא דארעא דהרויחו מהא דזרע חטין ולא זרע שומשמי כיון שגם האריס (כמו המזיק בהך דכחש גופנא) לא פסיד כלום בזריעת החטין

(ב) אבל נראה דרב כהנא (דלפני דהפריכו רב אשי) סבר הכא דמשתכר אריס ומנכה מבעל הקרקע הגם דאריס (כעין בעל השדה בהך דכחש גופנא לאחר שקיבל תשלומין ממזיק דשם) לא פסיד כלום בזריעת החטים – על כרחך דסבירא לי' כמאן דאמר חיישינן לכחש גופנא הגם דבסוף דבר לא פסיד – ולא עסקי תוספות בתוצאות שיטת רב כהנא בכחש גופנא משום דהפריך רב אשי לשיטתו דרב כהנא בסוגיא דידן מטעם שאין לו ענין לגבי כחש גופנא

דף קה.

סוגיא דעיסקא חלק א' גמרא להכי טרחת

[דף קה עמוד א] גמרא להכי טרחת כו' ולא קאמר הכא טעמא רווחא לקרנא משתעבד כדלקמן דלא קאמרינן הכי אלא שיהא הריוח קיים בשותפות למלאות הקרן כפרש"י ומיהו לכל אחד רק כפי חלקו בריוח למלאות הפסדו בקרן שלו להכי בעי למימר להכי טרחת כו' ועוד י"ל דלקמן מיירי בשני קבלנים אבל הכא איירי בחד דקביל עסקא מבעה"ב דיכול לחזור קודם הזמן ויאמר המקבל הרי כאלו חזרתי בי כשהפסדתי והוה ליה שני עסקות וקבל עליך חצי הפסד ובשכר טול שלישי ולהכי בעי למימר להכי טרחת כו' ונ"י דחק בזה לאין צורך וק"ל:

(1) הקדמה

(א) בסתם עיסקא בעל הבית הנותן מעות נוטל תילתא בשכר ופלגא בהפסד והשאר (תרי תילתא בשכר ופלגא בהפסד) למקבל המעות

(ב) אף כשהתנו בעל הבית ומקבל המעות שיסחרו עד זמן מסויים מכל מקום מצי מקבל לסיים העיסקא קודם הזמן ולומר לא אטרח עוד ואטול מה שמגיע בידי עד הנה

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) אוקימתא ראשונה דרבא

(i) האי מאן דקביל עיסקא מן בעל הבית ומקודם הפסידו כגון 100 בין שניהם ולא אודעי' המקבל לבעל הבית והמשיך המקבל לטרוח ובשעת ההמשכה השתכרו 100 בין שניהם

(ii) וטוען מקבל אשר לבעל הבית חציו הפסד דמעיקרא דהיינו (50) ושליש דשכר של אחר כך דהיינו 33 ואשר לכן הפסיד בעל הבית סך הכל 17

(iii) אומר לו בעל הבית אשר השתכרות בזמן ההמשכה מליי' לפסידא דמעיקרא ולכן סוף דבר לא הפסדנו ולא השתכרנו דטרחת למלאות הפסד דמעיקרא כי היכי דלא ליקרו לך מפסיד עיסקי

(ב) אוקימתא שניה דרבא

(i) שני קבלנים שקבלו עיסקא מבעל הבית בשותפות שיסחרו במעות עד זמן פלוני ויחלקו ביניהם ובין בעל הבית כמשפט – ונשתמשו חצי הזמן ונשתכרו ואמר לי' חד קבלן לחברי' תא לפלוג רווחא והקרן נתפוס בו עדיין להרויח בו עד הזמן מצי אמר לי' אידך רווחא לקרנא משתעבד ומפרש רש"י שמא בסחורה שנעשה עוד לעתיד נפסיד וצריך שיהא הריוח דעכשיו קיים להשתכר בו עוד כדי למלאות הקרן

(ii) ואי אמר מקבל ראשון לחברי' ניפלוג בין לריוח בין לקרן וכולנו נטרח כל אחד לעצמו בחלק המגיע לו – מצי אמר ליה עיסקא להדדי משתעבד ואם נפלוג שמא חלק שלי אפסיד וחלק השני ישתכר ואלו לא פילגנו הי' ממלא חלק שני חסרון דחלק ראשון ואנו יחד קבלנו ונשתעבדו החלקים זה לזה

(iii) ואי אמר ליה נפלוג רווחא ונפלוג קרנא ואי מטי לך פסידא דרינא בהדך אמר ליה מזלא דבי תרי עדיף

(3) מהרש"א

(א) קשיא – באוקימתא ראשונה דרבא במקום טענת בעל הבית "דלהכי טרחת למלאות כי היכי דלא ליקרו לך מפסיד עיסקי" – למה לא טען בעל הבית "רווחא לקרנא משתעבד" כבתחלת אוקימתא שניה דרבא דהיינו שמא בסחורה שנעשה עוד נפסיד וצריך שיהא הריוח קיים להשתכר בו עוד כדי למלאות הקרן

(ב) תירוץ א'

(i) באוקימתא ראשונה כבר נגמרה העיסקא וידוע כמה הפסידו וכמה השתכרו השותפין בין מעיקרא בין בזמן ההמשכה

(ii) ולא להפסד דלעתיד חוששין דאין דנין אלא אלו הפסד דבעל הבית דמעיקרא נתמלא מהשתכרות בסוף

(iii) ולכן אין "רווחא לקרנא משתעבד" מן הענין אלא דטוען קבלן אשר טרחתו בסוף לא היתה למלאות הפסד מעיקרא דבעל הבית ולאידך גיסא טוען בעל הבית דבקושטא טרח קבלן בסוף אף לטובת בעל הבית כי היכי דלא ליקרי לי' לקבלן מפסיד עסקי

(ג) תירוץ ב'

(i) בשני קבלנים לא מצי קבלן אחד לסיים עיסקא בלי הסכמת מקבל שני ולכן סגי לאידך קבלן למיסמך על טענת רווחא לקרנא משתעבד

(ii) אבל באוקימתא ראשונה דרבא דאיירי בחד קבלן דקביל עסקא מבעל הבית דיכול קבלן לחזור קודם הזמן ואכן טוען המקבל הריני כאלו חזרתי בי כשהפסדת מעיקרא ולאחר כך עסקנו בעיסקא שניה ועליך לקבל חלקך בהפסד ושכר בין בראשון בין בשני ולא אישתעבד רווחא דעיסקא שנייה לקרנא דעיסקא ראשונה – ולהכי אין לבעל הבית לטעון אלא להכי טרחת כלומר דבקושטא לא סיימת לעיסקא ראשונה הגם שהיה בידך לסיימה

סוגיא דעיסקא חלק ב' תוספות ד"ה מזלא דבי תרי עדיף

תוס' בד"ה מזלא דבי תרי כו' עכ"ל ובא"ל נמי הב לי פלגא רווחא הרי כיון דחבירו ישול כנגדו פלגא דרווחא א"כ בלאו האי טעמא דקאמר רווחא לקרנא משתעבד מצי א"ל דהריות משתעבד להשתכר בשותפות עד זמן שקבעו ומזלא דבי תרי עדיף להשתכר בו ולא גרע הריות מן הקרן דמשתעבד להשתכר בו עד הזמן וק"ל:

(1) ניהדר להא דקבענו בחלק א' דאי אמר קבלן ראשון לאידך קבלן נפלוג רווחא ונפלוג קרנא ואי מטי לך פסידא דרינא בהדך אמר לי' אידך מזלא דבי תרי עדיף להשתכר בקרנא

(2) תוספות (יבואר במהרש"א בסמוך) – בכולהו אוקימתי דרבא הוה מצי למימר בהו הכי אלא דעדיפא מיניה קאמר בהו

(3) מהרש"א – תוספות מוסיפין אשר אף בתחלת אוקימתא שניה דרבא – בדאמר מקבל אחד לאידך קבלן ניפלוג רווחא והקרן נתפוס עדיין להרויח בו – במקום למימר אשר אידך קבלן טוען אשר רווחא לקרנא משתעבד – מצי אמר לי' לקבלן ראשון דהריות משתעבד להשתכר בשותפות עד זמן שקבעו ומזלא דבי תרי עדיף להשתכר בו – דלא גרע הריות מן הקרן דתרוייהו משתעבדי להשתכר בו עד זמן שקבעו ומזלא דבי תרי עדיף להשתכר בו

דף קה:

רש"י ד"ה טמא הרוכב

[דף קה עמוד ב] בפרש"י בד"ה טמא הרוכב לא כו' דבלאו היסט אבנים נמי טמא המהלך כו' עכ"ל לכאורה מלשון המשנה נראה דמילי מילי קתני המהלך ע"ג אבנים כו' או מהלך על גבי אדם או בהמה כו' וכ"כ בהדיא הרמב"ם בפ"י מהלכות טומאת מת ע"ש אבל מפרש"י נראה שהוא מפרש לה בחדא שהנרכב הולך ע"ג אבנים וצ"ל לפירושו דאם היה הנרכב מהלך בבית הקברות בלא אבנים היה הרוכב טהור דאפילו בכחו רע דבלאו הרוכב היה הנרכב נוגע בעצם ולא הוה ניסט מחמת הרוכב אבל במהלך הנרכב על גבי אבנים בכחו רע לא היה העצם ניסט על ידי אבנים מחמת הנרכב לחוד רק מחמת משא העליון ודו"ק:

(1) משנה – המהלך בבית הפרס על גבי אבנים שיכול להסיטן על האדם ועל הבהמה שכוחן רע – טמא

(2) רש"י

- (א) המהלך בבית הפרס – שדה שנחרש בה קבר חשו לעצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל והיו שם אבנים שאינן תקועות וקבועות בארץ
- (ב) והן (אותן אבנים) נסטות מחמת העובר עליהן ועצם כשעורה ניסט מכחו
- (ג) או רכב מי שרוצה לאכול טהרות על אדם או בהמה שכוחן רע והוליקוהו עליהן – טמא הרוכב
- (ד) לא מיבעיא נרכב דטמא דבלאו היסט אבנים נמי טמא המהלך בבית הפרס אלא אף הרוכב טמא דכיון דכח התחתון רע מחמת משא העליון ניסטו והרי כאילו מסיטו הוא וכח התחתון אינו מועיל להצילו אלא אם כן כח התחתון יפה אבל אם בקושטא היה כח התחתון יפה לא חשיב משא העליון (הרוכב) ואינו כמסיטו
- (3) מהרש"א
- (א) מפרש"י נראה שהוא מפרש לה שהרוכב טמא דיקא בנרכב על אדם או בהמה שכוחן רע והולכין על אבנים דניסטות
- (ב) וצריך לומר לפירושו
- (i) דאם היה הנרכב מהלך בבית הקברות בלא אבנים דניסטות היה הרוכב טהור אפילו בנרכב שכחו רע – מחמת דגם בלא הרוכב היה הנרכב נוגע בעצם ולכן לית לרוכב דין טומאת היסט
- (ii) אבל במהלך הנרכב שכחו רע על גבי אבנים דניסטות טמא הרוכב מחמת דבלי משא העליון שלו לא היה העצם ניסט על ידי אבנים מכח הנרכב לחוד
- (4) המשך מהרש"א
- (א) אבל רמב"ם מפרש למשנה מילי מילי – דטמא אלו הוא גופו הולך על עפר או אבנים דניסטות – או דנרכב על אדם או על בהמה שכוחן רע אפילו אין הולכין על אבנים דניסטות
- (ב) ולכאורה מלשון המשנה נראה כשיטת רמב"ם דמילי מילי קתני

תוספות ד"ה על אדם שכחו רע

תוס' בד"ה על אדם שכחו כו' ואפי' יטמא טומאה מדרבנן כמו שפר"י כו' מ"מ שלישי לא הוי אלא ראשון ולא כו' עכ"ל פי' לדבריהם דבגד שני לחיבור דהיינו בגד שלישי ממש לנגיעה לטומאת מת אינו טמא אלא טומאת ערב ואינו מטמא אדם וכלים ואפילו לפר"י דאף השני לחיבור שהוא שלישי לטומאת מת יטמא מדרבנן טומאת שבעה מ"מ האי בגד שלישי לטומאת מת שהוא השני לחיבור לא מקרי אב הטומאה לטמא אדם וכלים אפילו מדרבנן אלא דין ראשון יש לו ולא יטמא את האדם הרוכב ועיין על פר"י בפ' ג' מינין בד"ה בחיבורי אדם באדם כו' ושכתבו שם שהשלישי הנוגע בנוגע במת קיצור לשון הוא והיינו בגד שלישי ממש ור"ל שלישי לנגיעת מת וכאלו אמרו שהשלישי הנוגע בנוגע בנוגע במת אבל הנוגע בנוגע במת דהיינו בגד שני ממש היינו דיקריב בדיקרב שכתבו בתר הכי דטמא מדאורייתא ודברי התוס' בפ"ק דשבת צריכין עיון בזה ודו"ק:

סוגיא דבית כור חלק א' רש"י ד"ה ד' סאין

בפרש"י בד"ה ד' סאין זרע לכור - לבית כור קרקע (ולא גרסינן לבית כור זרע) והוא אלף כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בספרים מדויקים דליכא לפרושי הכא אלא בכור תבואה וכמו שכתבו גם התוספות מיהו ק"ק דלפי זה מ"ש והוא אלף וחמש כו' היינו נמי שיעורא של כור תבואה ולא משמע כן בכלי תלמודא אלא דהוא שיעורא בכור זרע קמיירי וי"ל דמ"מ מינייה תשער נמי כור תבואה שהוא חלק שמינית ממנו בקירוב דהא מארבע סאין הוה כור

תבואה וארבע סאין זרע הוא קרוב לחלק שמינית מכור זרע ועוד יש לקיים פרושי רש"י הישנים ד' סאה לבית כור קרקע זרע והיינו כדי נפילה שיגדל מד' סאין כור שיוכל לזרוע ממנו בית כור של אלף ות"ק אמות לפי חשבון סאתיים דחצר המשכן ודו"ק:

- (1) משנה – המקבל שדה מחבירו ולא עשתה תבואה אלא מעט אם יש בה כדי נפילה (ומפרש רש"י שיכול לחזור ולזרעה לשנה הבאה מתבואת שנה זו) חייב לטפל בה
- (א) גמרא – וכמה כדי נפילה לזרעה לשדה בשנה הבאה – אמר ר' יוחנן ארבעה סאין לכור
- (2) רש"י לפי גרסת ספרים מדוייקים "ד' סאין זרע לכור – לבית כור קרקע (ולא גרסינן לבית כור זרע) והוא אלף וחמש מאות אמה אורך על נ' אמה רוחב"
- (3) מהרש"א
- (א) לפי גרסא זו מפרש רש"י כתוספות (בד"ה ארבעה סאין לכור) דמשמעו דלא גדל אלא ד' סאין זרע (כלומר לצורך זריעה לשנה הבא) במקום שראוי לצמח כור תבואה
- (ב) לפי זה מה שמוסיף רש"י "והוא אלף וחמש מאות אמה אורך על נ' אמה רוחב" היינו נמי שיעורו של שטח כור **תבואה** ולכאורה תיקשי דידוע אשר בשדה בשטח זו זורעין בו זרע כור אשר ממנו גדילה תבואה הרבה יותר מכור
- (ג) ברם מצינן ליישב דמן חשבון אותו שטח דזורעין בו כור לגדל תבואה הרבה תשער נמי שטח דבו זורעין ד' סאה לגדל כור תבואה דהיינו שמינית אותו שטח דזורעין בו כור זרע כיון דד' סאה הנו שמינית בקרוב לשלשים סאה דכור
- (4) המשך מהרש"א – ומצינן גם כן לקיים גרסא הישנה ברש"י "ד' סאה לבית כור קרקע זרע" ומשמעו אשר כדי נפילה היינו ד' סאין שסגינן לגדל מהן תבואה דמהם יכולין לזרוע בית כור שהוא שדה אלף וחמש מאות אמה אורך על נ' אמה רוחב

סוגיא דבית כור חלק ב' רש"י ד"ה למפולת

בד"ה למפולת כו' וקמבעיא לן לשדה של זרע כו' עכ"ל מ"ש מהרש"ל ל בזה דלעולם מדת השדה של בית כור שוה לפי חשבון המשכן אלף ות"ק אמות אלא דקמבעיא ליה אי אותו בית כור זרוע במפולת יד או בשוורים ויש בה תבואה הרבה לפי שנזרע היטב כו' עכ"ל כל זה הוא דחוק כיון דאם נזרע בשוורים באלף ות"ק אמות יש בו זרע יותר מכור למה קרא אותו כור ואי משום אילו היה נזרע במפולת יד יש בו כור זרע הוא דחוק ואין זה אלא דברי נביאות לומר דלפי חשבון המשכן הוא במפולת יד ונראה לי לומר דהכי קמבעיא מה ששיערו חכמים בית כור שנזרע בו כור הוא אלף ות"ק אמות היינו שנזרע במפולת יד אבל בשוורים כור נזרע בפחות מזה השיעור ונמצא בפחות מאלף ות"ק אמות נמי יש בו לקט ארבע קבין שהרי יש בו כור זרע א"ד בשוורים ניתן זה השיעור דבאלף ות"ק אמות יש בו כור זרע אבל במפולת יד אפי' באלף ות"ק אמות אין בו כור זרע ולא בעי ארבע קבין ודו"ק:

דף קו.

תוספות ד"ה אלא מעתה חלק א' ובא"ד אי אישתדף רובא

[דף קו עמוד א] תוס' בד"ה אלא מעתה כו' וי"ל דשפיר קאמר אלא מעתה כו' עכ"ל וגם אנו נאמר בהאי אלא מעתה שביעית לא תעלה לו מן הגירוע כו' דלקמן ולא תקשה ליה

בפשיטות אהך ברייתא דהכא דאין שביעית עולה לו מן המנין די"ל דאי הוה טעמי דמעטיה קרא משני תבואות דשביעית אינה ראויה לתבואה אבל מכת מדינה הוה ראויה לתבואה הכא בשדה אחוזה ליכא מיעוטא דקרא ומשום הכי עולה מן המנין אבל השתא דאמרת דמכת מדינה נמי מקרי אינה ראויה ואפ"ה לא אימעט מקרא דשני תבואות ושביעית נמי לא אימעט מיניה אלא מסברא בלאו קרא קאמרת דאפקעתא דמלכא היא א"כ מהך סברא נמי לא תעלה לו מן הגירוע ומשני מ"מ כיון דהתם לא תלי לה בשני תבואות כלל ליכא ביה אפקעתא דמלכא כיון דחזיא למשטתא פירי ודו"ק:

יבואר בחלק ב' להלן

תוספות חלק ב' בא"ד אי אשתדף רובא

בא"ד אי אשתדוף רובא כו' כיון שיש בחוצה לארץ בשום מקום בעולם כו' עכ"ל דהא אפילו אשתדוף כל ארץ ישראל אי לאו אשתדוף גם בחוצה לארץ מקרי שני תבואה דלא הוה דומיא דשני אליהו דבשום מקום ליכא וק"ל:

(1) משנה כמבואר ברש"י – המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה – אם מכת מדינה היא מנכה לו המקבל מן חכרו דבעל השדה – אם אינה מכת מדינה אין מנכה לו דאמר לו בעל השדה מזלך גרם

(2) גמרא כמבואר בתוספות

(א) שאלה – היכי דמי מכת מדינה

(ב) תשובה – אמר רב יהודה כגון דאישדוף רובא דבאגא – ואין מן הענין דאיכא תבואה בדוכתא אחריתא

(ג) קשיא לרב יהודה

(i) הקדמה – מוכר שדה אחוזה בזמן שהיובל נוהג גואל לשדה "במספר שני תבואות" אבל אינו מותר לו לגאול פחות משתי שנים

(ii) ברייתא – היתה שנת שדפון וירקון או שביעית או שהיו שנים כשני אליהו שלא ירדו גשמים אינו עולה לו מן המנין של שתי שנים

(iii) קתני שדפון וירקון דומיא דשנים כשני אליהו מה שני אליהו דלא הוה תבואה כלל אף שדפון וירקון דלא הוה תבואה כלל אבל דאיכא תבואה סלקא ליה ולא קאמרינן מכת מדינה היא

(3) המשך דגמרא כמבואר בתוספות

(א) תירוץ דרב נחמן בר יצחק

(i) לעולם צודק רב יהודה דאף בדאיכא תבואה בדוכתא אחריתא שפיר מקרי מכת מדינה ומקרי שדה זו אינה ראויה לתבואה ולכן לא מצי בעל הבית בסוגיא דידן למימר לארוס דמזלך גרם

(ii) ומכל מקום עולין מן המנין בשדה אחוזה דמגזרת הכתוב מהא דכתיב "במספר שני תבואות" לא מדייקין בשדה זו אלא בשנה ומשמעו "שנים שיש בהם תבואה בשום מקום בארץ"

(ב) קשיא דרב אשי – אלא מעתה (כלומר אלו צודק רב נחמן בתירוץ) למה קתני בברייתא אשר שביעית אינה עולה מן המנין – הרי בשנה זו איכא תבואה מיהת בחוץ לארץ

(ג) תירוץ דרב כהנא כמבואר בסוף דברי תוספות לפי הבנת מהרש"א בחלק ב' – שביעית אפקעתא דמלכא הוה ואי אפשר להיות תבואה בארץ בהיתר כלל ולהכי לא מקרי שנת תבואה – אבל שנת שדפון אף על גב דלענין סוגיא דידן בהמקבל שדה מחבירו לרב יהודה הוה מכת מדינה אי אשתדוף רובא דבאגא – מכל מקום חשיבא אפשר להיות בה תבואה בשדה אחוזה למיקרי שנת תבואה כל עוד שיש תבואה בשום מקום

בעולם אפילו בחוץ לארץ – ודוקא בשנים כבשני אליהו חשיב כלא אפשר להיות בה תבואה ולא הוי שנת תבואה כיון דבשום מקום ליכא

(4) המשך דגמרא

(א) הקדמה – מקדיש שדהו מצי לפדותה בתחילת היובל בחמשים שקל כסף ואם פודה אחר היובל מגרע מן החשבון סלע ופונדיון לכל שנה שעברה לאחר היובל ונותן כמה שמגיע לשנים הבאות

(ב) קשיא דמר זוטרא לרבינא – אלא מעתה דאמר רב כהנא אשר מסברא דשביעית אפקעתא דמלכא הרי היא כמו שאינה – שנת שביעית לא תעלה מן הגירוע אלמה תנן נותן סלע ופונדיון לכל שנה שעברה אף לשביעיות

(ג) תירוץ דרבינא – שאני התם דבפדיון שדה הקדש לא כתיב שני תבואות ואין מן הענין אלו ראויה לתבואה ומהנית בשביעית אף בהא דמיהת חזי למשטחא בה פירי

(5) מהרש"א בחלק א' בא"ד אי אישתדיף רובא

(א) קשיא – למה הקשה מר זוטרא קושייתו דיקא בנקודה זו דיישבנו לברייתא דשדה אחוזה כמבואר ולא הקשה בפשיטות מתחלה אשר ברייתא דקתני דשביעית אינו עולה מן המנין בשדה אחוזה סותרת למשנה דקתני דשביעית עולה מן הגירוע במקדיש שדהו

(ב) תירוץ

(i) בשלמא אי הוה טעמא דשביעית אינה עולה מן המנין כבהוה אמינא דגמרא מחמת דמקרי אינה ראוי לתבואה ולכן אימעוט מקרא דדיקא שני תבואות עולין כלומר דיקא בשדות הראוין לתבואה ושדה זו לא מיקרי ראויה לתבואה – אתא שפיר דלענין גירוע בשדה אחוזה ליכא מימעוטא דקרא ומשום הכי עולה מן הגירוע במקדיש שדהו

(ii) אבל השתא דאמרת דבקושטא הכתוב דכתיב במספר שני תבואות משמעו "שנים שיש בהם תבואה בשום מקום בארץ" ומכל מקום אימעוט שביעית מסברא דאפקעתא דמלכא היא

(iii) תיקשי דמהך סברא נמי לא תעלה לו שביעיות מן הגירוע במקדיש שדהו

(iv) ומשני סוף כל סוף כיון דבמקדיש שדהו לא תלי בה עניני תבואות ושני תבואות כלל – וחזיא למשטחא פירי ושירי למשטחא פירי ליכא ביה אפקעתא דמלכא

תוספת ד"ה מתיב רב ששת

בד"ה מתיב רב ששת כו' אבל הכא שלא היה שם דילמא אי הוה התם היה בו רוח גבורה כו' עכ"ל למאי דמוקמי לה בס"פ הפועלים דשמע קול אריה ועל איכא למימר נמי בהך דהא לא בא לו רוח גבורה אלא דהאי שנויא לא קאי לפי האמת ורבה הוצרך לאוקמי הכי בדוחק כמו שכתב הרא"ש בפ' המפקיד ודו"ק:

דף קו:

רש"י ד"ה בחרפי

[דף קו עמוד ב] בפרש"י בד"ה בחרפי חטין ושיפון הנזרעין בתחילת החורף באפלי שעורין כו' עכ"ל הרא"ם תיקן בפירוש רש"י בחומש שיהיה הגירסא כמו כאן אבל לא תיקן שם במה שפירש חורף עת זרע שעורים וקטנית החריפין עכ"ל שהוא נראה היפך משמעתיך ונראה לי לפרש לפי פירושו בחומש הא בחרפי שעורים נזרעין בימי חורף דהיינו בטבת שבט עד אדר וכו' ש דעד אדר נקרא חורף ולכך נקרא חורף שזרעין בו דברים החריפין

להתבשל והא באפלי הם חטין ושיפון שנזרעים בחשון וכסלו לפי שאינן חריפין להתבשל וקרא מוכח כך כי החטה והכוסמת לא נכו כי אפילות הנה ודו"ק:

(1) גמרא – עד אימת מצי בעל הקרקע למימר לאריס זרע זרעה ואזיל – אמר רב פפא עד ימי אדר

(א) מיתבי מברייתא דלית בה תנא דסבירא לי' דממשיך זמן זריעה עד ימי אדר

(ב) תירוץ כמבואר ברש"י – לא קשיא הא דברייתא דקבלה מיניה בחרפי (חטין ושיפון הנזרעין בתחילת החורף) – הא דרב פפא בדקבלה מיניה באפלי (שעורין וקטנית הנזרעין באדר)

(2) מהרש"א

(א) שלא כפירוש רש"י כאן – רש"י בחומש פירש חורף הוא זמן זריעת הדברים הממהרים להתבשל שאותם אפשר לזרוע עד אדר (כדברי רב פפא) ואפלי' היינו מינים המאחרים להתבשל כגון שעורים ושיפון שאותם צריך לזרוע בתחילת החורף (כדברי הברייתא) ונראה יותר לפרש כדמשמע מרש"י בחומש

(ב) ר' אליהו מזרחי תיקן משבשתא (אשר פרטיו אינן מענייניו) בפירוש רש"י בחומש לפי ברייתא בגמרא דידן – אבל לא נחית ר' אליהו מזרחי לברר הא דשונה פירש רש"י הכא מפירושו בחומש במשמעות חרפי ואפלי

דף קז.

רש"י ד"ה הא לן והא להו

[דף קז עמוד א] בד"ה הא לן והא להו כו' ומתבואה לקטנית ור"ש אוסר כדאמרן עכ"ל כצ"ל ור"ל דהכי תני ליה רב יהודה לרבין במתני' תבואה יזרענה קטנית לבני בבל ואפ"ה קתני בה ר"ש אוסר וטעמא כדאמרן דהיינו כרבה שהשינוי מקלקל הקרקע אפי' בלא הכחשה וה"ה והוא הטעם אפילו בבבל ודו"ק:

תוס' בד"ה האי מאן

תוס' בד"ה האי מאן כו' ואי כריב ותני לית לן בה שם לא יאסור רשב"ג עכ"ל ר"ל לפי שיטתם האי ולא אמרן כו' תלמודא קאמר לה ולא קאי אמלתא דמר אלא אמתני' דשם לא יאסור ר' שמעון בן גמליאל אבל לפרש"י ניחא טפי דקאי שפיר אמלתא דמר גופה ודו"ק:

תוספות ד"ה אילן העומד

בד"ה אילן העומד כו' משום דרגילות למלאות גינתו עפר ולהשוותו כו' עכ"ל הכי קאמר רבי יהודה התם אם ירצה התחתון למלאות כו' ולר"מ לא בעי למימר נמי דלכך שדי נופו בתר עיקרו התם מה"ט דקאמר נמי אם ירצה עליון ליקח עפרו כו' דמשמע דר"מ חזר מהך סברא דקאמר התם ר"מ מאחר ששניהן יכולין למחות רואין מהיכן ירק זה חי והיינו כמ"ש התוספות דמהשרשים שהוא חי הוא כולו בשל עליון אבל ר"י קאי בהך סברתו והיינו משום דרגילות למלאות כו' ואין רגילות ליקח העפר ודו"ק:

דף קז:

תד"ה ארבע גרמידי

[דף קז עמוד ב] בד"ה ארבע גרמידי כו' כפי' הקונט' דעל נהרא כו' ונראה לעינים בתרי עברי נהרא כו' עכ"ל כצ"ל והד"א:

דף קח.

תד"ה האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא

[דף קח עמוד א] בד"ה האי מאן כו' גבי טעה שליח והאמר כו' גבי מצרנות שהוא כעין שליח כו' עכ"ל ומתוך שמעתין דמייתי מדרב נחמן דאין אונאה לקרקעות ליכא לאוכוחי דבמצרנות קאיירי דאהכי מייתי ליה דאיכא למימר דרב נחמן לא מיירי במצרנות אלא דתלמודא הכא מחשיב ליה ללוקח כבעל הבית כיון דמתחילה קנה לצורך עצמו וכמסקנא דהתם כמ"ש התוס' שם אבל מהתם דמעיקרא קאמר דבשליח לא קאמינא והוי טעות שפיר הוכיחו התוס' מיניה אי לא הוה איירי רב נחמן במצרנות לא הוה פריך מיניה מידי אשליח גמור אבל אי איירי במצרנות א"ש דפריך מיניה דהוי ס"ד שהוא כעין שליח כיון שהמקח אינו שלו והמתרץ השיב לו דאינו דומה הלוקח לגבי מצרן לשליח גמור אלא כבעל הבית וכמ"ש התוס' שם ומיהו קשה אכתי אמאי לא הוכיחו בפשיטות מתוך שמעתין דרב נחמן במצרנות איירי דאל"כ רב נחמן מאי אתא לאשמועינן דאין אונאה לקרקעות הא משנה שלימה היא בפ' הזהב ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) נהרדעי אמרי דאיכא דינא דבר מצרא

(ב) רש"י מפרש דלרב נחמן ליכא דינא דבר מצרא ותוספות פליגי ארש"י וסברי דרב נחמן אית לי' דינא דבר מצרא

(2) גמרא דידן

(א) שדה היוצאה לימכר מראובן בצד מצר דשמעון (שהוא המצרן) ואתא לוי לאימלוכי בשמעון ושאל לי' איזיל איזבון ואמר לי' שמעון זיל זבון ואמר שמעון שרי לך לקנות לשדה אמרי נהרדעי דצריך לוי למיקנא סילוקו דשמעון בקנין – ואי לא קני לוי מיני' דשמעון בקנין מצי שמעון אמר לי' משטה הייתי בך

(ב) ונקטי בהוה אמינא דגמרא דאם קנה לוי לשדה מראובן במאתן ושוויא מאה נחשב לוי כשליחו דשמעון לקנותו מראובן אבל מצי שמעון למימר ללוי לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ובטל המקח – אבל מסקי הכי אמרי נהרדעי משום דרב נחמן אין אונאה לקרקעות ואם לא רצה שמעון לקנותה אין המקח בטל אלא נקנתה ביד לוי וחייב לשלם מאתן

(3) תוספות – נבאר להלן אשר סוגיא מסוימת בכתובות דף צט: מבוסס אסוגיא גמרא דידן ואשר בדיוק בהני ב' סוגיות ביחד מצינן להוכיח דרב נחמן אית לי' דינא דבר מצרא

(4) מהרש"א

(א) שאלה – למה לא הוכיחו תוספות בפשיטות מגמרא דידן דרב נחמן אית לי' דינא דבר מצרא דהרי קבענו דלגבי לוי שקנה שדה מראובן במאתן ושוויא מאה מסקי "הכי אמרי נהרדעי (דאית להו דינא דבר מצרא) משום דרב נחמן אין אונאה לקרקעות"

(ב) תשובה – דמצינן למימר דרב נחמן גופי' דאמר אין אונאה לקרקעות מיירי בבעל הבית גופי' דטעה ולא מיירי במצרנות כל עיקר אלא דגמרא דידן דבהדיא מיירי במצרנות מסקי אשר לוי יש לו דין בעל הבית כיון דחשב למיקני לצורך עצמו (כעין דנייתי להלן לשיטת תוספות בסוגיא דכתובות) ולכן אין המקח בטל לפי הך דאמר רב נחמן בלוקח בעלמא אשר אין אונאה בקרקעות

- (ג) ועכשיו נבאר לפי מהרש"א אשר מסוגיא דכתובות שפיר הוכיחו תוספות דרב נחמן אית לי' דינא דבר מצרא
- (5) סוגיא דכתובות
- (א) אמר בעל הבית לשליחו למכור קרקע דבעל הבית ללוקח אחד
- (i) אמר רב נחמן לאחד ואפילו למאה ומפרשי שם תוספות דהטיל בעל הבית על השליח לעשות כרצונו דשליח
- (ii) שאלו ליה רב חסדא ורבה בר רב הונא לרב נחמן אף על גב דטעה שליח ומכר בזול האם הכא נמי הטיל בעל הבית לעשות כרצונו דשליח
- (iii) והשיב רב נחמן דדיקא היכא ששינה שליח מדעתו (שלא בטעות) אז אמרינן דסמך בעל הבית על דעתו של השליח – אבל היכא דטעה שליח לא קאמינא דבטעות שליחו לא מסיק בעל הבית לסמוך עליו
- (iv) קשיא דרב חסדא ורבה בר רב הונא – והאמר מר (רב נחמן) אין אונאה לקרקעות
- (6) ומפרשי תוספות
- (א) דודאי כבר אסיק אדעתיהו דרב חסדא ורבה בר רב הונא אשר רב נחמן לית לי' אשר בעל הבית סמך אטעות' דשליח גמור
- (ב) אלא כיוונו רב חסדא ורבה בר רב הונא להקשות לרב נחמן מסוגיא דידן ואשר במצרנות איירי דסליק אדעתיהו אשר לוי קצת כעין שליח הוא כיון דלא קנה סילוקו דשמעון ובסוף דבר המקח אינו שלו אם חפץ אותו שמעון – ורב נחמן השיב דאין ללוי דין שליח כל עיקר אלא דינו כבעל הבית גמור מחמת דכיוון לקנות לשדה לצורך עצמו – ולכן מסקי נהרדעי בסוגיא דידן לרב נחמן דבגוונא זו אין אונאה בקרקעות דאין ללוי דין שליח כל עיקר
- (7) המשך מהרש"א – צריך עיון למה לא הוכיחו תוספות בפשיטות מתוך שמעתין דרב נחמן במצרנות איירי דאם לא כן מאי אתא לאשמועין – דהא גופה דאין אונאה לקרקעות משנה שלימה היא בפרק הזהב

דף קח:

תוספות ד"ה מזבנין

[דף קח עמוד ב] בד"ה מזבנין בלא כו' דפריך לרב אסי דאמר אין נזקקין כו' עכ"ל פירוש אין נזקקין לפרוע לב"ח ולכתובת אשה אבל לצורכי יתומים מוכרין כההיא דהניזקין שהביאו התוס' וק"ל:

רש"י ד"ה שכיני

בפרש"י בד"ה שכיני כו' וא"ת כששניהם מצרנים אטו כו' עכ"ל ובשכן ות"ח לא בעי למימר הכי בששניהם מצרנים דא"כ הל"ל שכן ות"ח שכן מיהו התוספות שפירשו גבי שכיני העיר כו' דמיירי כששניהם מצרנים ה"ה בכל הני בבי דקתני שכן ות"ח כו' וקרוב ות"ח כו' ושכן וקרוב מיירי נמי בכה"ג כששניהם מצרנים וכ"ה בהדיא בטור בשם ר"ת ולא חשו התוס' לקושית רש"י אטו משום דת"ח הוא משלח גלימא דאינשי דכיון דהת"ח ג"כ מצרן הוא קודם לכל מיהו ק"ק לדברי התוספות מי הכריח אותן לפרש שכן עיר מצרן מצד העיר כו' דהא איכא לפרושי בפשיטות שכן עיר ושכן שדה כפרש"י אלא שבשדה אחרת שניהם מצרנים דכה"ג מפרשי ליה גבי אינך בבי ויש ליישב כיון דהשכן עיר נמי

שכן הוא בשדה באותה ששניהם מצרנים א"כ ליכא מעליותא כלל בההוא דשכן נמי עוד בשדה אחרת ודו"ק:

- (1) גמרא
- (א) לאשה וליתמי ולשותפי לית בה משום דינא דבר מצרא – ומפרש רש"י מכר לאשה לא מסלק לה מצרן – וכן מכר ליתמי וכו'
- (ב) שכיני העיר ושכיני שדה שכיני העיר קודמין
- (ג) שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם
- (ד) קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם
- (ה) איבעיא להו שכן וקרוב מאי
- (2) רש"י
- (א) אוקימתא דשכיני העיר ושכיני שדה לאו בדינא דבר מצרא איירי דהני שכנים אינן מצרנין אלא מילף דבדרך הישר וטוב עדיף לי' למוכר למכור שדהו לשכנו בעיר שאינו מצרן ושלא למוכרה לשכנו בשדה שגם הוא אינו מצרן
- (ב) וגם כן לא מצינו לפרש דהא דקאמר "שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם" דמשמעו אשר ההיא שכן מצרן הוא ולא מצי לסלק תלמיד חכם שאינו מצרן – דתיקשי מהיכי תיתי אשר תלמיד חכם לא נכלל בחיוב לקיים ועשית הישר והטוב
- (ג) והאיך תפרש קרוב ותלמיד חכם דתלמיד חכם קודם ולא כתיב גביהן "שכן" כל עיקר – ואפילו אי אוקמת דאיירי כששניהן מצרנין אכתי קשה אטו משום דתלמיד חכם הוא משלח גלימא דאינשי
- (3) מהרש"א
- (א) קשיא – כשם שבקרוב ותלמיד חכם שקיל וטרי רש"י אם מצינו לאוקמה כששניהן מצרנין למה לא שקיל וטרי רש"י כזה נמי באוקימתא דשכן ותלמיד חכם
- (ב) תירוץ – אלו בהך דשכן ותלמיד חכם תרווייהו מצרנין הויין ואף על פי כן קרא "שכן" לאותו שאינו תלמיד חכם למה לא קרא לאידך "תלמוד חכם שכן"
- (4) תוספות שלא כרש"י – הך "דשכיני העיר ושכיני שדה דשכיני העיר קודמין" מיירי בראובן ושמעון שניהם מצרנין דמוכר הויין – ושדה ראובן עומדת אחורי ביתו דמוכר בעיר ושדה שמעון עומדת רחוקה מן העיר וקמשמע לן דראובן יש לו קדימה
- (5) המשך א' דמהרש"א
- (א) לתוספות שלא כרש"י לית להקשות מהני בבי דאתי אחריהן (שכן ותלמיד חכם כו' וקרוב ותלמיד חכם ושכן וקרוב) כיון דלשיטת תוספות בכל הני בבי מיירי נמי בכהאי גוונא כששניהם מצרנין וקמשמע לן איזו קודמין כמבואר בטור בשם רבינו תם
- (ב) ולכן לא חשו תוספות נמי לקושית רש"י אטו משום דתלמיד חכם הוא משלח גלימא דאינשי – דכיון דהוי נמי מצרן מובן דהוא קודם לכל
- (6) המשך ב' דמהרש"א
- (א) קשיא – מי הכריח תוספות לפרש הך "דשכן עיר ושכן שדה דשכיני עיר קודמין" דשניהן מצרנין על שדה שעומדת למכור וכו' – הרי איכא לפרושי בפשיטות שכן עיר ושכן שדה בעיקר כפרש"י (דהני שכינים אינן מצרנין לשדה העומדת למכור אלא מילף דבדרך הישר וטוב עדיף לי' למוכר למכור שדהו לשכנו בעיר ושלא למוכרה לשכנו של מוכר בשדה) בהוספה זו דאיכא עוד שדה אחרת אשר שניהם מצרנין לה ושאינה עומדת למכור דכעין זה קצת מפרשי תוספות גבי אינך בבי כדקבענו דקתני שכן ותלמיד חכם כו'

וקרוב ותלמיד חכם ושכן וקרוב מיירי כששניהם מצרנין וקמשמע לן איזו קודמין מכה דיש לחד עוד שייכות חשיבה למוכר

(ב) תירוץ – כיון דשניהם מצרנין בשדה שאינה עומדת למכור ליכא חשיבות יותר לאותו מצרן בהא דהוי נמי שכנו בעיר

דף קט.

תוספות ד"ה אין לך אלא דמי עצים בלבד

[דף קט עמוד א] תוס' בד"ה אין לך כו' שאל"כ לא יכול לומר תאלי הוה נטענה כו' עכ"ל דהכי משמע דהיה יכול לומר תאלי הוה נטענה למשקל שבחן מדקאמר גלית אדעתך דלמשקל ואסתלוקי כו' וק"ל:

דף קט:

רש"י ד"ה מנתא דידי

[דף קט עמוד ב] בפרש"י בד"ה מנתא דידי מאי דבעינא כו' ואם באת לקנותו והרי כו' לשקול מיניה וביה שוה חצי דינר כו' עכ"ל ק"ק אטו בשופטני עסקינן כיון דכל השבח אינו אלא ששה דינרים למה יקנה הריבעה מן השתלא בעד דינר וחצי ויצטרך עוד ליתן ממנו חצי דינר לאריס והרי מפסיד ההוא חצי דינר דהריבעה אינו שוה אלא דינר וחצי כמו שהוא נותן לשתלא ואפשר לומר שהוא מוסיף בדמים כדי דלא לאפושי אריסי בארעיה ומה"ט כתב בעל המלחמת ה' לקיים דברי הר"ף שפסק כרב אשי דלא מצי למימר מנתא דידי מאי דבעינא עבידנא דהבעל הבית יאמר לו דאריסי ואריסך סמכי אהדדי ומפסדי לי כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש:

(1) "שתלא" משמעו מי שנטע כרם בקרקע בעל הבית ועליו להיות אריס בכרם כל הימים וליטול מחצית השבח כגון בדאיכא שבח 6 דינרים נוטל 3 דינרים ובעל הבית נוטל 3 דינרים הנותרים

(2) בגוונא דשתלא מסתלק יצטרך בעל הבית לתת עבודת הכרם לאריס בעד שלישי הפירות דהיינו 2 דינרים

(3) גמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי אשר שתלא דמסתלק מצי למימר לבעל הבית

(i) טול 4-1/2 דינרים (שהם שלשה רבעי של 6 דינרים דכל השבח) ומן הני 4-1/2 דינרים תשלם 1-1/2 דינרים לאריס (שליש חלקך) וישאר לך 3 דינרים דהיינו חצי כל השבח כדן שלך ואינך מפסיד כלום

(ii) ואני אטול 1-1/2 דינרים (שהם רבע הנותר מכל השבח) ומנתא זו מאי דבעינא עבידנא בי' כלומר אני אמכור לאחרים והקונה ירד ויעשה ויאכל

(iii) ואם תרצה אמכור לך חלקי (1-1/2 דינרים) בעד 1-1/2 דינרים ואתה תשלם 1/2 דינר לאריס בעד עבודתו דהיינו שלישי של 1-1/2 דינרים

(4) מהרש"א

(א) קשיא – כיון דמקודם לא ישאר לבעל הבית אלא 3 דינרים אלו לאחר כך יקנה השאר מן השתלא בעד 1-1/2 דינרים ויצטרך עוד ליתן חצי דינר לאריס לא יישאר בידו אלא 2 דינרים

(ב) תירוץ

- (i) בעל הבית מוסיף בדמים כדי דלא לאפושי אריסי בארעיה
(ii) דמחמת טענה כעין זו פסק רי"ף כמבואר ברמב"ן דלא מצי שתלא למימר ומנתא זו מאי דבעינא עבידנא
בי' מחמת דבעל הבית יאמר לו דאריסי ואריסך סמכי אהדדי ומפסדא לי

סוגיא דיבש האילן אלו קרנא הוי חלק א' תד"ה אף נקצץ

תוס' בד"ה אף נקצץ כו' וא"ת ואמאי איצטריך כו' א"נ לא איצטריך אלא לאפוקי דלא
נידוק איפכא נקצץ דומיא דיבש כו' עכ"ל ויש לדקדק בדבריהם דמעיקרא מאי קושיא
דאימא דקושטא הוא דמנקצץ לא פריך מידי מיהו איצטריך המתריך למימר אף נקצץ שלא
בזמנו כי היכי דלא נידוק יבש בזמנו דומיא דנקצץ בזמנו כדפריך המקשה ויש לומר כיון
דלפום הך סברא נקצץ בזמנו סתמא היינו אחר שיבש שלא בזמנו הוא אם כן למ"ל למיתני
כלל לדברי המתריך נקצץ שלא בזמנו כיון דאפילו בזמנו נמי דינא הכי אבל למאי דקשיא
ליה נמי מנקצץ בזמנו דסתמא אחר שיבש בזמנו הוא ניחא לדברי המתריך דתני דוקא נקצץ
שלא בזמנו ודו"ק:

- (1) גמרא לשיטת אביי כמבואר ברש"י
(א) פרדיסא דהשכין לווה למלוה לעשר שנין והזקין לחמש שנין
(i) אם עצים שבו הזקין בזמנו פירא הוי ויטלם המלוה
(ii) אם עצים שבו הזקין שלא בזמנו קרנא הוי וילקח בו קרקע ומלוה אוכל פירות
(2) ברייתא – יבש האילן או נקצץ קרנא הוי
(א) המשך דגמרא – מאי לאו יבש דומיא דנקצץ מה נקצץ בזמנו אף יבש בזמנו ומילפא דמכל מקום קרנא הוי
והך דיבש קשה לאביי
(3) תוספות
(א) קשיא – למה לא מקשי ליה ישרה מן נקצץ דהרי נקט מקשה אשר נקצץ סתמא בזמנו
(ב) תירוץ "סברא ראשונה" דתוספות
(i) אין הכי נמי דנקצץ סתמא בזמנו – וכיון דנקצץ סתמא בזמנו מצינן למידק אשר יבש נמי בזמנו
ולקשות לאביי מן יבש
(ii) אבל מן נקצץ בזמנו גופיה לית להקשות לאביי משום דהאי בזמנו דנקצץ סתמא אינו אלא לאחר דיבש
שלא בזמנו ומסתבר דמחמת דכבר יבש שלא בזמנו ניחא לאביי הא דקרנא הוי
(ג) המשך דגמרא
(i) תירוץ לאביי – לא – נקצץ דומיא דיבש – מה יבש בלא זמנו אף נקצץ בלא זמנו
(4) המשך תוספות
(א) קשיא לתרצן
(i) למה איצטריך ליה לתרצן להסיק אשר מה יבש בלא זמנו אף נקצץ בלא זמנו
(ii) הרי בסברא ראשונה קבענו דמקשן לא הקשה מן נקצץ מחמת דהאי "זמנו" דנקצץ סתמא אינו אלא
לאחר דיבש שלא בזמנו
(ב) תירוץ

- (i) לעולם לא אזל מקשן בדרך סברא ראשונה – ובקושטא סתם נקצץ בזמנו לאחר יבש בזמנו – ומובן דמקשה הקשה קושייתו בין מיבש בין מנקצץ
- (ii) ואל תיקשי אם כן למה הוצרך מקשן להוסיף "מה נקצץ בזמנו אף יבש בזמנו" – דתריץ לחזק קושייתו ושלא להפריכה על ידי שנידוק מה יבש שלא בזמנו אף נקצץ שלא בזמנו כדאכך בסוף מפריך תרצן קושייתו דמקשן
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) למה לא מתרצי תוספות דלעולם תפרש דברי מקשן בדרך סברא ראשונה דנקצץ בזמנו סתמא לאחר שיבש שלא בזמנו ולכן לא מקשי כלום מן נקצץ
- (ii) ואף על פי כן איצטריך תרצן להסיק בתיורצו אשר מה יבש בלא זמנו אף נקצץ בלא זמנו כדי שלא נדייק איפכא (בדרך המקשן) אשר מה נקצץ בזמנו אף יבש בזמנו
- (ב) תירוצ
- (i) לפום סברא ראשונה דנקצץ בזמנו סתמא היינו אחר שיבש שלא בזמנו תיקשי לתרצן למה לברייתא למתני נקצץ כל עיקר כיון דאפילו נקצץ בזמנו דינא דקרנא הוי מחמת דמסתמא נקצץ דיקא לאחר דכבר יבש שלא בזמנו
- (ii) אבל לפי מסקנא דתוספות שלא כסברא ראשונה – דמקשן מקשי נמי מנקצץ בזמנו דסתמא אחר שיבש בזמנו – ניהא דאיצטריך לברייתא לפרש "אף נקצץ קרנא הוי" במשמעות דידוע שנקצץ שלא בזמנו שלא כנקצץ סתמא

סוגיא דיבש האילן אלו קרנא הוי חלק ב' תד"ה נפלו לה זיתים

בד"ה נפלו לה זיתים כו' מדפליג התם רבי יהודה ואמר כו' ומוקי לה התם בשדה שאינה שלה כו' עכ"ל כצ"ל והמקשה דהכא ודאי דידע נמי אוקימתא דהתם אלא דלא אסיק אדעתיה למימר דמהאי טעמא מקרי כליא קרנא אי נמי המתרץ נמי לא ה"ל למימר משום דקא כליא קרנא אלא כיון דאוקמינא לה בשדה שאינה שלה ע"כ בעושיין קצת פירות והוי קרנא אפי' לאביי ודו"ק:

דף קי.

תוספות ד"ה אמר לי' רבינא

[דף קי עמוד א] בד"ה אמר ליה רבינא כו' וקשה דטעמא דבשלוש שנים כו' טפי לא מזהר כו' וע"כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן לומר לקוחה כו' עכ"ל וקשה לפי זה לישנא דאלא מעתה דהא בלאו רב(י) יהודה נמי אמתניתין דהתם דקתני חזקתן שלוש שנים דמיירי ע"כ אפי' בטוען (המוכר) [המערער] משכנתא ישאל מה תקנה יעשה הממשכן כו' ונ"ל לפרש דלפי זה לאו אדרב יהודה פריך כפרש"י אלא אדרב פפא דקאמר הכא דטעמא דחזקה משום דעד ג' שנים מזדהרי אינשי ומש"ה במודה דבמשכנתא אתי לידיה ודאי מזהיר זהיר וא"כ ע"כ באינו מודה יועיל חזקה אפי' חבירו טוען דבמשכנתא אתי לידיה דאל"כ לעולם יצרוך לשמור כי שמא יטעון זה משכנתא היא כמ"ש התוספות ואהא שואל מה תקנה יעשה כו' אבל אמתני' דהתם דלא מפורש בה טעם לג' שני חזקה איכא למימר טעמא אחרנא לג' שני חזקה כדאמרינן שם בגמרא ודו"ק:

(1) גמרא

(א) בגוונא דאין שטר משכנתא לפנינו ומלוה אומר חמש שנים מושכנת לי ולוה אומר לשלש וכבר אכלת שלש – לרב יהודה נאמן מלוה מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי ואכלתיה שני חזקה ואבד השטר ממני

(ב) אמר לי רב פפא לרב אשי רב זביד ורב עזריא סבירא להו דהגם דצודק רב יהודה דאם הי' מלוה טוען לקוחה היה נאמן – מכל מקום שלא כרב יהודה לא מהימן מלוה במגו אלו טוען אכתי מושכנת לי לעוד שתי שנים ודאבד לשטר – מחמת שהדברים מוכיחין שהוא רמאי דהאי שטרא כיון דלגוביינא קאי מיזהר זהיר בי' ולא אבד לשטר אלא מיכבש הוא דכבשיה

(ג) ומקשה רבינא אלא מעתה האי משכנתא דכבשיה מלוה לשטר וטוען לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן וכי עביד רבנן מילתא דאתי בה לידי רמאות

(2) רש"י – אלא מעתה אדרב יהודה קפריך דאמר אי בעי אמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן וכי עביד רבנן מילתא דאתי בה לידי רמאות כי האי

(3) תוספות

(א) לכאורה סבר רבינא דאין מחזיק נאמן לומר לקוחה היא בידי מחמת דיכול להיות דבקושטא (שלא בידוע לבית דין) במשכנתא אתא לידה' – ותיקשי באיזו אופן תנן בחזקת הבתים אשר חזקת הבתים וכו' ג' שנים

(ב) תירוץ ר"י – היכא דמערער טוען שבגזילה בא לידי המוחזק הוה לי' למערער למחות בתוך שני חזקה ולכן לא חיישי בית דין דאתי לידי רמאות אלו בקושטא אתי לידי מחזיק במשכנתא – ודיקא בדטוען מערער דבמשכנתא אתי לידי מוחזק מקשה רבינא שלא יהא מוחזק נאמן לומר לקוחה היא בידי מחמת דבכהאי גוונא לא הוי לי' למערער למחות בתוך ימי משכנתא דלמה יחוש בסתם אדם שישקר

(ג) והדר מקשי ר"י דאכן אין לפרש קושיא דרבינא ככה דאם כן תיקשי דטעמא דשלש שנים הוי חזקה היינו משום דעד ג' שנים מזדהר איניש בשטרי' טפי לא מזדהר והשתא על כרחך צריך לשמור לעולם כי שמא יטוען מערער דמשכנתא היא

(ד) תירוץ – רבינא מודה דמוכרח דמוחזק נאמן לומר לקוחה בכל ענין – אלא שואל מה תקנה יעשה ליה הממשכן שלא יטוען מלוה לקוחה היא בידי דמחאה לכאורה נראה דלא מהני אלא כשאומר פלניא אכיל ארעאי בגלנותא

(4) מהרש"א

(א) לפי מסקנא דר"י קשה לישנא "אלא מעתה" דהא בלאו הך דרב יהודה נמי אמתניתין דהתם דקתני חזקתן שלוש שנים מצינן להקשות מה תקנה יעשה הממשכן כיון דמשנה לא מפליגי וחזקתן שלוש שנים אפי' בטוען המערער משכנתא היא

(ב) הקדמה לתירוץ דמהרש"א

(i) נעיין בדברי רב פפא דאמר לעיל האי שטרא כיון דלגוביינא קאי (דהרי מסתמא מכוון מלוה שלא לטוען בשקר דלקוחה היא ויצטרך להוכיח לכמה שנים ממושכנת בידו) מיזהר זהיר בי' ומיכבש הוא דכבשי' סבר אוכלה תרתי שנין יתירתא

(ii) ומסתבר דנוקט רב פפא ככה מחמת דסבירא ליה אשר טעמא דמשנה בבבא בתרא נמי תלויה בהא דג' שנים מיזהר זהיר איניש בשטרא ומשום הכי בנידון דידן דמודה מלוה דבמשכנתא אתא לידה' ודאי מזהיר זהיר

(iii) ואם כן על כרחך באינו מודה מוחזק דבמשכנתא אתי לידה' יועיל חזקה אפי' מערער טוען דבמשכנתא אתי לידה' דאם לא כן לעולם יצרוך לשמור כי שמא יטוען שום מערער דמשכנתא היא – בדרך אגב שים לב אשר בסברת "שמא יצרוך" נמי אזל ר"י כמבואר לעיל

(ג) ואהא שואל לרב פפא מה תקנה יעשה הלוה אבל אמשנה בבבא בתרא דלא מפורש בה טעם לג' שני חזקה איכא למימר טעמא אחרינא שאין מעניננו לג' שני חזקה כדאיתא שם בגמרא

דף קי:

תוספות ד"ה סבר ר' חנינא

[דף קי עמוד ב] בד"ה סבר רבי חנינא כו' תימה כיון דטעמא דעל היתומים כו' והיינו כשעשה אפותיקי כדמסיק כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש כפרש"י דהא דמסיק לעיל דעל היתומים להביא ראיה היינו משום דמעלה להן השבח בדמים וגבי ארעא עם השבח ממ"נ ונמצא היתומים תובעים להוציא ועליהן הראיה עכ"ל דהא אכתי לא אסיק רבי חנינא אדעתיה השתא דמעלה להן השבח בדמים אלא דהוי סבר ר"ח דכי מסלקינן להו השבח בארעא מסלקינן להו אלא דע"כ הא דמסיק לעיל דעל היתומים להביא ראיה אינו אלא משום דאיירי באפותיקי ומש"ה קאמר כיון דלגוביינא קיימא הקרקע גופא כמאן דגביא דמי כו' ודו"ק:

(1) גמרא כמבואר ברש"י

(א) יתומים אומרים אנו השבחנו (ואין לבעל חוב במה שהשבחנו כלום) ובעל חוב אומר אביכם השביח – על מי להביא ראיה

(ב) סבר ר' חנינא למימר ארעא בחזקת יתמי קיימי ועל בעל חוב להביא ראיה

(ג) אמר ל"ה האי סבא בשם ר' יוחנן אשר על היתומים להביא ראיה מחמת האי שטר חוב כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמי

(2) ראיה מבריייתא כמבואר ברש"י

(א) קתני דבין יתומים השביחו ובין אביהן השביח דינו דמלוה ליטול קרקע עם השבח אלא דאם יתומים השביחו מעלה להן מלוה השבח בדמים

(ב) הלכך גבי ארעא עם השבח דממה נפשך (בין אם יתומים השביחו בין אם אביהן השביח) מוציא בעל חוב מהן קרקע עם השבח אלא דתובעין יתומים להוציא מבעל חוב דמים אם השביחו הם וכיון דהיתומים תובעין ממנו עליהן הראיה

(3) תוספות שלא כרש"י – היינו טעמא דאגמרי' ההוא סבא דעל היתומין להביא ראיה משום שהקרקע בחזקת בעל חוב והיינו כשעשה לזה לקרקע אפותיקי וכיון דלגוביינא קיימא הקרקע גופא כמאן דגביא דמי – כדמסיק בסוף סוגיין דהיכא דשויה לזה לבעל חוב אפותיקי גובה לקרקע בשבח ששיבח לוקח ומסלק ללוקח בדמי

(4) המשך דגמרא – לאחר דאמר ל"ה האי סבא לר' חנינא אשר על היתומים להביא ראיה אייתו הני יתמי ראיה דאינהו אשבחו סבר ר' חנינא למימר כי מסלקינן להו בארעא מסלקינן להו דיהבינן להו גריוא דארעא שיעור שבחייהו

(5) מהרש"א

(א) שאלה – למה לא מפרשי תוספות כרש"י אשר דאגמרי' ההוא סבא דעל היתומין להביא ראיה מהך "מה נפשך" דמייתי רש"י

(ב) תשובה – הרי אף לאחר דאמר ל"ה האי סבא דעל היתומין להביא ראיה ואכן אייתי יתומים ראיה אכתי סבר ר' חנינא דכי מסלקינן להו השבח בארעא מסלקינן להו הרי דלא אסיק אדעתיה הך ממה נפשך דעלי' סמוך רש"י

תוספות ד"ה יצא בלילה

בד"ה יצא בלילה כו' דלינה משמע כל הלילה וזה השכירות לא לן כל הלילה עכ"ל דאי
הוה לינת עמוד השחר קרוי לינה לא הוה גובה אלא כל הלילה ולא שייך כאן למימר דהיום
הולך אחר הלילה כפרש"י ועיין בבעל המאור בזה וק"ל:

עיין רש"י בדף קיא. בד"ה ושמואל אמר

דף קיא.

תוספות ד"ה מתקיף

[דף קיא עמוד א] בד"ה מתקיף ליה כו' תימה וכי לא ידע אביי דרב ששת מוקי לה באודי
כו' עכ"ל דאל"כ תקשה ליה לאביי לרב ששת מ"ש עושק ומ"ש גזל דלא קשיא ליה
דע"כ גזל נמי בקרבן דומיא דפקדון קמיירי וק"ל:

(1) גמרא

א) לרב חסדא "עושק" משמעו דאינו כופר אלא אומר לך ושוב לך ושוב – גזל משמעו אינו כופר אלא אומר
יש לך בידי ואיני נותן לך

ב) מתקיף לה רב ששת לרב חסדא מבריייתא דקתני דאיזהו עושק שחייבה עליו תורה קרבן דומיא דפקדון
דקא כפר ליה ממוןא – ולכן מפרש רב ששת לעושק בדרך אחרת דיש בה כפירת ממון

ג) מתקיף לה אביי בגזל לרב חסדא מבריייתא כעין אותה קושיא דהקשה רב ששת לרב חסדא בעושק

(2) המשך דגמרא

א) קשיא – מאי שנא עושק דמקשי ליה רב ששת לרב חסדא ומאי שנא גזל דלא מקשי ליה

ב) תירוץ – רב ששת מפרש לגזל באודי ליה והדר כפרי' – פרטי תירוץ זו אינן מעניננו

(3) תוספות

א) קשיא – וכי לא ידע אביי דרב ששת מוקי לה לגזל באודי ליה תחילה והדר כפרי'

(4) מהרש"א

א) שאלה – מנא להו לתוספות אשר ודאי אסיק אדעתיה דאביי דהכי מוקי לה רב ששת

ב) תשובה – דאם לא כן הוי ליה אביי להקשות לרב ששת מאי שנא עושק דמקשי ליה רב ששת לרב חסדא
ומאי שנא גזל דלא מקשי ליה רב ששת לרב חסדא

דף קיא:

סוגיא דתנא קמא דמאחיר חלק א' גמרא ותנא דידן

[דף קיא עמוד ב] גמרא ותנא דידן כו' לעולם לא יליף שכיר שכיר כו' כל שפעולתו אתך
א"ה אפי' גר תושב נמי אמר קרא רעך כו' ויש לדקדק דאימא דתנא דמתני' נמי יליף בהמה
וכלים מג"ש דשכיר שכיר אלא לענין גר תושב קרא דרעך מפקא ליה מהך ג"ש וממעט
ליה ומסברא דקאמר דגר תושב לא הוה בכלל רעך כמו בהמה וכלים דהוה מיהת ממון רעך
ועוד יש לדקדק דאימא דתנא דמאחיר נמי לא יליף ג"ש דשכיר שכיר אלא דמאתך יליף
[בהמה] וכלים בין גר תושב ולא ממעט מרעך מידי אלא כדמסיק למשרי עושקו [וגזלו]
דעובד כוכבים ונראה לומר דהמתרץ מעיקרא לתנא דידן דיליף בהמה וכלים מאתך בלא
מיעוטא דרעך נמי לא משמע ליה כלל לרבות מאתך אלא בהמה וכלים ולא גר תושב אבל

אי הוה תנא דידן יליף הג"ש שכיר שכיר הוה שפיר מרבינן נמי גר תושב דאין ג"ש למחצה ולא הוה ממעטינן ליה מרעך אלא מוקמינן רעך כדמסיק לאינך תנאי לגזל ולעושק דעובד כוכבי' והמקשה פריך ליה דמאתך משמע נמי לרבוויי גר תושב ומתרץ ליה לפי סברתו אמר קרא רעך ולא גר תושב ולא אתא רעך למעט עובד כוכבים והשתא קושטא הוא דמצינן למימר דיליף בהמה וכלים מג"ש ורעך מפיק גר תושב מג"ש וקושטא הוא נמי השתא דמצינן למימר כסברת המקשה לתנא דמאחיך דמאתך יליף כולהו ולא מג"ש ובהכי ניחא דפריך לקמן ורבי יוסי ב"י האי לא תלין פעולת שכיר אתך מאי עביד ליה ופרש"י דמאתך פריך ולא פריך הכי נמי אתנא דמאחיך דיליף כולה מג"ש משום דאיכא למימר דקושטא הוא השתא כסברת המקשה דיליף כולה מאתך ולא מג"ש ורעך אתא למעוטי עובד כוכבים וכן לפי התוס' בשם הר"א דאשכיר פריך ולא פריך הכי נמי לתנא דידן משום דאיכא למימר השתא דקושטא הוא לדידיה נמי דמג"ש יליף בהמה וכלים ולא מאחיך {מאתך} ורעך מפיק גר תושב מהך ג"ש ותו לא מידי ודו"ק:

(1) קרא

(א) במשנה תורה לגבי שכיר לילה כתיב לא תעשק שכר עני ואביון ודרשינן דגר תושב בהמה וכלים כולן נכללין בדיני שכיר לילה

(ב) בתורת כהנים לגבי שכיר יום כתיב לא תעשק את רעך ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר

(2) תנא קמא "דמאחיך" בברייתא

(i) בשכיר יום בתורת כהנים נמי נכללים גר תושב בהמה וכלים

(ii) ומפרשי בגמרא דגמר גזרה שוה שכיר משכיר לילה לשכיר יום – והא דכתיב "רעך" בתורת כהנים לשכיר יום אינו מועט לגר תושב בהמה וכלים – אלא אתא למשרי עשקו וגזלו דעובד כוכבים

(3) תנא דמשנה

(א) בהמה וכלים נכללין בשכיר יום אבל גר תושב אינו נכלל

(ב) "קשיא דמעיקרא" – אי יליף גזרה שוה משכיר לילה לשכיר יום אפילו גר תושב נמי אי לא יליף גזרה שוה בהמה וכלים מנא ליה

(ג) תירוץ דמתרץ מעיקרא – לעולם לא יליף גזרה שוה ושאני בהמה וכלים דאמר קרא ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר כל שפעולתו אתך

(ד) קשיא דמקשה לתרצן – אי הכי אפילו גר תושב נמי – אמר קרא רעך רעך ולא גר תושב

(ה) אי הכי אפילו בהמה וכלים נמי – כתיב אתך לרבות

(ו) ואל תיקשי "מה ראית" דתריץ דשאני בהמה וכלים דמיהת ממון רעך הם

(4) ר' יוסי בר' יהודה בברייתא – גר תושב בהמה וכלים כולם אין עוברין עליהן בשכיר יום דלא גמר גזרה שוה משכיר לילה לשכיר יום

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) נימא דתנא דמשנה נמי יליף בהמה וכלים לשכיר יום מגזרה שוה – אלא לענין גר תושב קרא דרעך מפקא ליה מהך גזרה שוה וממעט ליה ומסברא דמשתמש בה גמרא לתנא דמשנה דידן גופי' דגר תושב אימעוט מגזרה שוה מחמת דלא הוה בכלל רעך ושאני דינו מן בהמה וכלים דהוה מיהת ממון רעך

(ii) ונימא עוד לאידך גיסא דתנא קמא דמאחיך לא יליף גזירה שוה דשכיר שכיר אלא דמאתך יליף בין בהמה וכלים בין גר תושב ולא ממעט מרעך מידי אלא כדמסיק גמרא לתנא קמא דמאחיך דאתי למשרי עשקו וגזלו דעובד כוכבים

(ב) תירוץ

(i) מתרץ מעיקרא דפירש לתנא דמשנה דיליף בהמה וכלים מאתך אכן בלא מיעוטא דרעך נמי לא משמע ליה כלל לרבות מאתך אלא בהמה וכלים ולא גר תושב – וההיא מתרץ סבירא לי' נמי אי הוה תנא דמשנה יליף גזרה שוה שכיר שכיר הוה שפיר מרבינן נמי גר תושב דאין גזרה שוה למחצה ולא הוה ממעטינן ליה מרעך אלא הוה מוקמינן רעך כדמסיק לאינך תנאי למשרי עשקו וגזלו דעובד כוכבים – ולכן עדיף לי' למתרץ מעיקרא לפרש אשר תנא דמשנה סמיך על אתך

(ii) והמקשה נוקט (שלא כהמתרץ) אשר מאתך משמע נמי לרבוויי גר תושב ולהכי הדר פריך אי הכי גר תושב נמי והמתרץ עונה למקשה לפי סברתו דמקשה דאמר קרא רעך ולא גר תושב ולא אתא רעך למשרי עובד כוכבים

(ג) בקיצור

(i) מצינן למימר דתנא דמשנה יליף בהמה וכלים מגזרה שוה ורעך מפיק גר תושב מגזרה שוה
(ii) ומצינן למימר כסברת המקשה לתנא דמאחיך דמאתך יליף כולהו ולא מגזרה שוה ודלא אתי רעך למעט גר תושב אלא אתי למישרי עשקו וגזלו דעובד כוכבים

(ד) השתא

(i) מקשי בגמרא להלן לר' יוסי בר' יהודה (דקסבר דכולם אין עוברין בשכיר יום מחמת דגזרה שוה לא גמיר) האי לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר מאי עביד ליה – ומפרש רש"י דמקשי למה לא עביד כתנא דמשנה דידן דסמיך עלי' לרבות בהמה וכלים אף על גב דגזרה שוה לא גמיר – ולכאורה קשה למה לא מקשי נמי למה לא עביד כתנא קמא דמאחיך דאכן יליף כולה מגזרה שוה
(ii) ברם לדרך מהרש"א לעיל ניחא דהרי קבענו אשר אף לתנא קמא דמאחיך מצינן למימר דלא סמיך אגזרה שוה אלא דסמיך על אתך לרבות הכל ואשר רעך אתי למעוטי עשקו וגזלו דעובד כוכבים

(ה) ועוד

(i) תוספות בד"ה ור' יוסי בר' יהודה מפרשי קושיא דגמרא לר' יוסי בר' יהודה ככה – כיון דגזרה שוה לא גמיר מאי עביד ליה בתיבת "שכיר" דסגי הוי לי' למיכתב לא תלין פעולתו אתך – ולכאורה קשה למה לא מקשי גמרא "מאי עביד ליה בהך "שכיר" אף לתנא דידן דלכאורה לא דאין גזרה שוה דשכיר-שכיר

(ii) ברם לדרך מהרש"א לעיל אף זה ניחא דהרי קבענו אשר אף לתנא דמשנה דידן מצינן למימר דמגזרה שוה יליף בהמה וכלים ולא מאתך ורעך מפיק גר תושב מהאי גזרה שוה

סוגיא דתנא קמא דמאחיך חלק ב' גמרא ותנא דידן

שם ות"ק דמאחיך כו' ור"י ב"י האי רעך מאי עבדי כו' כן הוא בנוסחאות הישנות ויותר נראה נוסחאות שלפנינו דלא פריך אלא מת"ק דמאחיך אבל לרבי יוסי ב"י איצטריך שפיר רעך למעוטי כל הני ואי לאו רעך הוי מרבינן כולהו מאתך כמו לאינך תנאי ודו"ק:

(1) מהרש"א

(א) קבענו בחלק א' דמפרשי בגמרא אשר לתנא קמא דמאחיך גמיר שכיר שכיר לגזרה שוה ולכאורה לא ממעט כלום מן רעך ולכן שפיר מקשי לדידי' האי רעך מאי עביד ליה ומיישבי דממעט עבודת כוכבים

(ב) ברם בנוסחאות ישנות גורסין דמקשי גם כן לר' יוסי בר' יהודה – וגרסא זו לא יתכן דמסקי בגמרא לר' יוסי בר' יהודה אין בבהמה וכלים וגר תושב כולם בשכיר יום ומובן דאיצטריך לרעך דאי לאו רעך הוי מרבינן כולם מאתך כעין דמצינן למימר דמרבינן כולם מאתך לתנא קמא דמאחזיך

דף קיב.

תוספות ד"ה חוזר עליו

[דף קיב עמוד א] תוס' בד"ה חוזר עליו כו' כיון שהקנה לו דומה כו' ובפוטרו בהדיא פשיטא דאינו חוזר כדפי' ובהא לא מבעיא כו' עכ"ל הוא מגומגם דמשמע דפשיטא להו הכא דאינו חוזר מכח הוכחה שכתבו לעיל דאל"כ בכל מחילה בעלמא תיבעי ליה ואין צורך לזו הוכחה דהכא בהקנה לו ופוטרו בהדיא בלאו הכי פשיטא דאינו חוזר וא"צ ראייה דקנין ודאי מהני אפילו במתנה וכ"ש במחילה וכ"ה לשון התוס' בפ"ק דסנהדרין וברא"ש בשמעתין דבלאו הוכחה דלעיל פשיטא להו הכא בקנין דאינו חוזר ודו"ק:

תוספות בא"ד דוקא כשלא העמיד

בא"ד דוקא כשלא העמיד לפועלים אצל חנוני אבל העמידן כו' דירושלמי אתי אליבא דרב ששת כו' עכ"ל וליכא לאוקמא פלוגתייהו בשלא העמידן אצל חנוני אבל העמידן אצלו אינו חוזר ואתיא דירושלמי שפיר כרבה דבלא העמידן אצל חנוני ודאי דלא הוה קאמר רב ששת דאינו חוזר וכ"כ הרי"ף ודו"ק:

דף קיב:

סוגיא דשכיר בזמנו חלק א' תוספות ד"ה שקלוה רבנן

[דף קיב עמוד ב] בד"ה שקלוה רבנן כו' וא"ת והלא אף בכופר הכל איירי ת"ק מדפליג עליה ר' יהודה כו' עכ"ל ויש לדקדק דבלאו ר' יהודה נמי איכא לאוכוחי דאיירי הכא בכופר הכל מדקאמר אהך דהכא גופא לא שנו כו' אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואי הוה איירי דוקא במודה במקצת אין נאמן במגו דאי בעי כופר הכל דלא יוכל להעזיז כמ"ש התוס' ג"כ לקמן ויש ליישב למאי דמסיק דבקציצה ודאי מדכר דכירא איכא מגו דמתוך שיכול לומר לא שכרתיך אלא בכך וכך יכול לומר שכרתיך בכך וכך ונתתי לך ממנו כך וכך ודו"ק:

(1) משנה בדף קיא. שכיר בזמנו נשבע ונוטל – והיינו נמי שיטת תנא קמא במסכת שבועות דף מה:
(2) במשנה במסכת שבועות קתני דר' יהודה פליג עלי' דתנא קמא ואית לי' דשכיר אינו נשבע ונוטל אלא במודה בעל הבית במקצת

(3) גמרא

(א) מדאורייתא שבועה עלי' דבעל הבית רמיא דמי שיש עליו לשלם הוא נשבע – אבל עקרוה רבנן לשבועה דבעל הבית ושדויה אשכיר משום כדי חייו דשכיר דבעל הבית טרוד בפועלים הוא ושכח וסבר שנתן לשכיר ולא נתן

(ב) קשיא – אי הכי אפילו קצץ נמי אלמה תניא אומן אומר שתיים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת דאומן המוציא מחבירו עליו הראיה

(ג) תירוץ – קציצה ודאי מידכר דכירי לה אינשי

4) תוספות ד"ה שקלוה רבנן – קשיא והלא בכופר הכל נמי איירי תנא קמא דמשנה במסכת שבועות מדפליג עליה ר' יהודה ואמר דשכיר אינו נשבע אלא במודה מקצת – ותיקשי דכופר הכל לא מיחייב בעל הבית שבועה דאורייתא ומאי קאמר דשקלוה רבנן לשבועה מבעל הבית

5) מהרש"א

א) הקדמה – במסכת שבועות אמר רב נחמן אמר שמואל לא שנו במשנה דשכיר נשבע ונוטל אלא כששכרו בעל הבית בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול בעל הבית לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך

ב) קשיא – למה איצטרכי תוספות לסמוך אהך דר' יהודה להסיק דתנא קמא איירי אף בכופר הכל הרי בפשיטות מצי למידק דתנא קמא איירי לא לבד במודה במקצת אלא אף בכופר הכל מהא דאמר רב נחמן אמר שמואל דאלו שכרו שלא בעדים נאמן בעל הבית במגו דאי בעא אמר לא שכרתיך מצי אמר שכרתיך ונתתי לך שכרך – ובגוונא דמודה במקצת ואינו מעיז פניו להיות כופר הכל אינו נאמן במגו דאי בעי כופר הכל [לפי טענתו דלא שכרתיך] דלא בעי להעיז להיות כופר הכל כמבואר בתוספות ד"ה קציצה מדכר בסוף העמוד

ג) תירוץ – אין הכי נמי אשר במודה במקצת ליכא מגו דאי בעי כופר הכל – ברם למסקנא דגמרא אשר בקציצה מידכר דכיר בעל הבית איכא מגו אחריתא ברישא דמשנה בדליכא עדים דהיינו דנאמן בעל הבית לטעון שכרתיך בג' וחייב אני לך ג' במיגו דאי בעי הוי אמר לא שכרתיך אלא בג' וכבר פרעתי לך ב' וחייב אני לך א' אשר לטענה זו הייתי נאמן בלי העזה ובלוי שבועת מודה במקצת מטעם דבעל הבית מידכר דכיר – ועיין באחרונים

סוגיא דשכיר בזמנו חלק ב' תוספות ד"ה אי הכי אפילו קצץ

בד"ה א"ה אפילו קצץ כו' וא"ת ולוקי כגון שאותה אחת שהוא מודה כבר פרע כו' עכ"ל ולפ"ז תקשי להו נמי דלא לוקי ליה המע"ה ואם לא יביא ראיה ישבע בעה"ב ויפסיד אומן כו' כמ"ש התוס' לקמן דהכי מוקמינן ליה בר"פ כל הנשבעין אלא דלוקי ליה כו' באחד שהוא מודה שכבר פרע ויפטר בעה"ב בלא שבועה וק"ל:

1) ניהדר להא דקבעו בגמרא דהיינו טעמא דמשנה דשכיר בזמנו נשבע ונוטל משום דבעל הבית טרוד בפועלים ושוכח

2) תוספות בד"ה טרוד מפרשי דהיכא דטרוד בעל הבית חשיב כאלו אמר בעל הבית "איני יודע אם פרעתי" דחייב אפילו כופר הכל כדתנן בהגוזל בתרא "הלוייתני ואיני יודע אם פרעתי לך חייב"

א) בהמשך דגמרא מקשי בהוה אמינא דאף לגבי קציצה טרוד בעל הבית בפועליו ושוכח ולכן מקשי אי הכי למה קתני בברייתא דקציצה אומן אומר שתיים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי לך אלא אחת אומן המוציא מחבירו עליו הראיה

3) תוספות ד"ה אי הכי אפילו קצץ נמי

א) קשיא

i) כיון דקבענו דמחמת דטרוד בעל הבית בפועליו חשיב כאינו יודע נמצא דלהוה אמינא דגמרא דטרוד אף לגבי קציצה דינו כאלו אומר איני יודע אלו מעולם נתחייבתי על ידי קציצה (שלא כבגוונא דאינו יודע אם פרע לשכיר אבל ודאי נתחייב מעיקרא)

ii) ותיקשי דקבעו בגמרא בדף צז: דבגוונא ד"מנה לי בידך והלה אומר איני יודע אם התחייבתי לך" סבירא להו רב נחמן ור' יוחנן דהלוה פטור (ופליגי ארב הונא ורב יהודה דסברי דחייב מטעם שאין מענייננו) – ונמצא דלרב נחמן ור' יוחנן לא מקשי גמרא מידי בסוגיא דידן דמובן אשר בעל הבית פטור ואומן עליו הראיה

(ב) תירוץ "ראשון" – אף לרב נחמן ור' יוחנן מקשי גמרא שפיר מבריייתא דקציצה דליחייב בעל הבית דהרי בגוונא דבריייתא טוען אומן שתים קצצת לי ובעל הבית טוען דלא קצץ אלא אחת – וכיון דבהוה אמינא נוקטין אשר אף בקציצה טרוד בעל הבית הרי דינו כאלו אמר איני יודע על אותו אחת שכופר – וקבעו בגמרא בדף צז. דבגוונא דמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע דהוי לי מודה במקצת ומחויב שבועה על השאר ואינו יכול לישבע מדאמר איני יודע ומתוך שאינו יכול לישבע משלם הנתבע אפילו לרב נחמן ור' יוחנן

(ג) קשיא – אכתי לא מקשי גמרא שפיר לרב נחמן ור' יוחנן – דמצי רב נחמן ור' יוחנן לאוקי לבריייתא כגון דבעל הבית טוען דכבר פרע אותו אחת דעליו הודה דקצץ דהשתא הוי כופר הכל דלא מחייב שבועה ולכן לא הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע ולא שייך למימר "מתוך שאינו יכול לישבע משלם"

(ד) פירכא לקושיא – תירוץ "ראשון" במקומה עומדת דהפשט משמע דלא פרע

(4) מהרש"א

(א) תוספות בד"ה "שתים קצצת לי" מייתי מפרק כל הנשבעין דהגם דבגוונא דקציצה דעל האומן להביא ראיה מכל מקום אין בעל הבית זוכה בלא שבועה כיון שהוא מודה במקצת

(ב) ברם – אלו מוקמינן לבריייתא דבעל הבית טוען דכבר פרע אותה אחת דמודה דקצץ דהשתא הוי כופר הכל – תיקשי להך דפרק כל הנשבעין דלא מצינן לקבוע לבריייתא דאין בעל הבית זוכה בלא שבועת מודה במקצת – דהרי אלו טוען שכבר פרע אינו מודה במקצת

דשכיר בזמנו חלק ג' תוספות ד"ה שתים קצצת לי

בד"ה שתים קצצת כו' וי"ל דבריש כל הנשבעין פריך כו' ומשני כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוס' פרק ח"ה ודו"ק:

סוגיא דשכיר בזמנו חלק ד' תוספות ד"ה קציצה מדכר

בד"ה קציצה מדכר כו' ועוד יש לתרץ דאפילו איירי בששכרו שלא בעדים אין נאמן במגו כיון שהוא מודה במקצת כו' עכ"ל דבריהם אלו הם לפי מה שכתבו לעיל דהפשט משמע שלא פרע הא' דה"ל מודה מקצת אבל לתירוץ ראשון שכתבו לעיל דמצי איירי שכבר פרע האחד א"כ אי הוה איירי בששכרו שלא בעדים הרי הוא מתורץ ג"כ לרב הונא ולרב יהודה דאיכא כאן מגו ולית לן למימר הכא אלא דאיירי בששכרו בעדים דומיא דרישא כמ"ש בסמוך ודו"ק:

(1) תוספות

(א) קשיא

(i) בדמקשי בגמרא אלו בעל הבית טרוד בפועלים למה בבריייתא דקציצה זוכה בעל הבית

(ii) הוי לה לגמרא ליישב משום דאיירי כששכרו שלא בעדים ונאמן במגו דאי בעי אומר לא שכרתיך

(ב) תירוץ א'

(i) על כרחך איירי ברייתא כשיש עדים על השכירות דהא תרתי בבי קתני בבריייתא

(1) דברישא קתני דכשחלוקים על הפרעון השכיר נשבע ונוטל

(2) ובסיפא קתני דכשחלוקים על הקציצה על השכיר להביא ראיה

(3) ורישא הא ודאי איירי בדאיכא עדים וכדמוקי לה רב ושמואל בשבועות דף מה כמבואר בחלק א'

– ומסתבר דבסיפא נמי איירי בשכרו בעדים

ג) תירוץ ב' – אפילו אי נימא דאיירי סיפא בששכרו שלא בעדים מכל מקום אין נאמן בעל הבית במגו דאי בעי כופר הכל ואומר לא שכרתיך מעולם – דהרי לא בעי בעל הבית להעיז ולכפור הכל

2) מהרש"א

א) הקדמה

i) ניהדר לחלק ב' ל"תירוץ ראשון" תוספות דמפרשי אשר לרב הונא ורב יהודה בפשיטות מקשי גמרא שפיר "אי הכי אפילו קצץ נמי ליחייב בעל הבית" – ואשר אף לרב נחמן ור' יוחנן מקשי גמרא שפיר בגוונא דאומן טוען שתים קצצת לי ובעל הבית אומר לא קצצתי אלא אחת ולא פרע בעל הבית אותו חדא דהודה ועל אותו אחת שכפר כיון דטרוד בעל הבית חשיב כאינו יודע ומתוך שאין יכול לישבע שבועת מודה במקצת ישלם

ii) ושם מפרשי תוספות עוד

1) דהגם דלכאורה מצי למימר לרב נחמן ור' יוחנן דכבר פרע להא דהודה – דהשתא לא מחייב שבועה וליכא למימר מתוך שאין יכול לישבע ולכן לדידהו לא מיושב הא דמקשי בגמרא "אי הכי אפילו קצץ נמי"

2) מכל מקום תירוץ ראשון במקומה עומדת דהפשט משמע דלא פרע

ב) דברי תוספות דידן בתירוץ ב' דאינו נאמן במגו לפי שהוא מודה במקצת וליכא מגו מחמת דלא בעי להעיז לכפור הכל הם לפי מה שמסקי תוספות דהפשט משמע שלא פרע ההיא דינר אחד שהודה עליו ולכן הוי מודה במקצת

ג) אבל לתירוץ ראשון בחלק ב' דמצי איירי שטוען בעל הבית שכבר פרע ההיא דינר אחת שהודה עליו וכופר הכל ואי הוה איירי בששכרו שלא בעדים הרי ברייתא דקציצה דהמוציא מחבירו עליו הראיה מתורץ אף לרב הונא ורב יהודה דנאמן במגו – וזאת לא יתכן דאם כן אפילו לרב הונא ורב יהודה לא מיושבת קושיא דגמרא בהוה אמינא אשר בקציצה על האומן להביא ראי' – ומוכרח למיסמך על תירוץ א' בתוספות דידן דאיירי בסיפא בשכרו בעדים דומיא דרישא כמבואר עוד בחלק ה' להלן

סוגיא דשכיר בזמנו חלק ה' תוספות בא"ד ועוד אומר ר"י

בא"ד ועוד אר"י דודאי כי איכא עדים כו' וברייתא כולה בדליכא עדים כו' עכ"ל משום דבתירוצם דלעיל מיניה לא יתיישב דלא הוה סיפא דומיא דרישא דאיירי בששכרו בעדים גם דה"ל למיתני הכי בסיפא שחולקים בפריעה וע"כ כתבו ועוד אר"י ליישב זה דאיירי כולה בדליכא עדים וכההיא דח"ה מיהו גם לדבריו צ"ל דלית כאן מגו כיון שהוא מודה מקצת כמ"ש בתירוצם דלעיל מיניה וכ"כ מהרש"ל:

1) הקדמה לביאור לשון תוספות – נוקטין דמשנה דמחולקין בפריעה (אלו פרע בעל הבית שכר שכיר) כעין "רישא" היא לברייתא דמחולקין בקציצה דהוי כעין "סיפא" למשנה

2) תוספות

א) קשיא

i) להא דמקשי בגמרא (כמבואר בחלקים דלעיל) "אי הכי דרישא שכיר נשבע ונוטל מחמת דבעל הבית טרוד בפועלים – בסיפא בקציצה נמי נימא דאומן (השכיר) נשבע ונוטל"

ii) למה לא מתרצי דבסיפא משום הכי אין שכיר נשבע ונוטל משום דאיירי כששכרו שלא בעדים ונאמן בעל הבית במגו – והא ראי' דליכא עדים דאלו איכא עדים נחזי מאי קאמרי דכעין זה פריך בפרק חזקת הבתים – פרטי סוגיא בחזקת הבתים אינן מעניננו

ב) ומפרשי תוספות דתירוץ זו לקושיא דגמרא מופרכת בשלש דרכים

(i) פרטי שתי דרכים ראשונות אינן מענייננו

(ii) דרך השלישית היינו תלת – "דלית כאן מגו" – דאפילו כששכרו שלא בעדים אין בעל הבית נאמן בטענת מודה במקצת במגו דאי בעי כפר הכל ולומר לא שכרתיך מעולם – כיון דבקושטא לא בעי להעיז ולכפור כפר הכל

(ג) ואתא ר"י ומפרש בדרך שאין מענייננו דאין לחוש לפירכא ראשון ופירכא שני ואשר (כמבואר במהרש"ל) מכל מקום אין בעל הבית נאמן במגו מחמת פירכא השלישית דלא בעי בעל הבית להעיז ולכפור הכל

(3) מהרש"א – צודק מהרש"ל אשר ר"י סומך בפירכא תלת הגם דלא מפרש ר"י ככה במסקנא דילי'

דף קיג.

תוספות ד"ה השתא דמטא זמן חיובי'

[דף קיג עמוד א] בד"ה השתא דמטא כו' ועוד קשה במודה מקצת אמאי כו' עכ"ל ומכופר הכל לא קשיא להו דמשום שבועה דרבנן דקילא לא רמי אנפשיה ומדכר אבל שבועה דאורייתא לא גרע מלא תלין וק"ל:

תוספות ד"ה ולעולם

בד"ה ולעולם פי' בקונט' משהא שכרו אינה מועלת אלא כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות ד"ה מחזיר את הכר

בד"ה מחזיר את הכר כו' לשמואל איירי במשכנו באיסור דאם חבל כו' עכ"ל כצ"ל:

תוספות ד"ה ואת המחרישה ביום

בד"ה ואת המחרישה כו' א"כ היאך נוטל את המחרישה דקתני ומחזיר הא עבר כו' עכ"ל יש לדקדק דהא בריש תמורה מוכח בהדיא דהך מתני' דהכא מצי איירי במשכנו באיסור ולעיל לא קשיא להו אלא דמנליה דמתני' איירי במשכנו באיסור וכן צ"ל לשמואל דמתני' דהכא איירי במשכנו באיסור דעיקר קרא נמי איירי בהכי וי"ל דהכי קאמרי כיון דקעבר משום כי נפש הוא חובל היאך קתני נוטל ומחזיר דמשמע דאינו מחזיר לגמרי אלא נוטל ומחזיר בכל יום וכיון דקעבר בכי נפש הוא חובל ע"כ מחזיר לגמרי הוא דהשב תשיב לא כתיב באוכל נפש אבל מדברי רוב הפוסקים נראה דמצות השב תשיב שייך נמי בכלי אוכל נפש ואיתא בירושלמי קורדום ומחרישה שזרכן לעשות בהן מלאכה ביום חובלן בלילה כו' וצ"ע ודו"ק:

דף קיד:

תוספות ד"ה מטה ומטה

[דף קיד עמוד ב] בד"ה מטה ומטה כו' בעני שבישראל דלא יהיב ליה אלא מטה ומפץ משום דהתם קודם כו' עכ"ל כן הגיה מהרש"ל והוצרכו לומר בעני שבישראל משום דלא תקשי מפץ אמצע בעשיר דהכא מיהו עיקר תירוצם בחזא מטה דקודם שנשאת לו לא היה לה אלא חזא מטה הוא דוחק גדול אמאי פסיק' ליה התם דלא חשה לדשמואל קודם שנשאת ולא היה לה אלא חזא מטה ובפי' נ"י הביא דברי התוס' בל"א וז"ל ובמשרה אשתו ע"י

שליש דלא תני אלא מטה א' תירצו התוס' דהתם בעני שבישראל שלא היה לו אלא מטה א' קודם שנשאת לו עכ"ל ונראה לפרש דבריהם לפ"ז מדמפרש לה התם במתני' בעני שבישראל משמע דאיירי בעני שבעניים שהוא עני ביותר ועל דעת זו נשאת לו שלא היה לו אלא מטה אחת וגם לה לא יתן רק מטה אחת משא"כ הכא דמיירי בנעשה עני בשעת הגבייה ובשעת הלואה לא היה עדיין עני ודו"ק:

- (1) ברייתא – הממשכן נותן מטה ומטה ומצע (של לבד) לעשיר – מטה ומטה ומפץ (מחצלת) לעני
- (2) גמרא – שמואל – יהבינן ליה הך מטה שניה להושיבה ברחוק ארבע אמות ממקום אכילתו ועל כרחו ירגיל לעמוד וללכת במשכב ולא יישן על מטה שאכל
- (3) תוספות – בפרק אף על פי – גבי משרה אשתו על ידי שלישי בעני שבישראל – דקתני דלא יהיב לה אלא מטה ומפץ – [היינו] משום דהתם קודם שנשאת לו לא היה לה אלא חדא מטה
- (4) מהרש"א

(א) מהרש"ל הוא דהוסיף "בעני שבישראל" לגרסת תוספות בספרים שלנו משום דתוספות אתיא ליישב הא דהתם איתא מטה ומפץ (מחצלת) במקום מטה ומצע (של לבד) דנותנין לעשיר ולכן פירשו מדובר בעני שישאל שנותנין לו ולה מפץ במקום מצע

(ב) מיהו עיקר תירוץ תוספות אתיא לפרש דהגם דקבענו בסוגיא דידן דאפילו לעני נותנין מטה ומטה מטעם שמואל שלא לישן במטה שאוכלין בו – מכל מקום התם בפרק אינו נותן לה אלא חדא מטה דאיירי בגוונא דקודם שנשאת לו לא היה לה אלא חדא מטה

- (ג) ואכתי קשה אמאי פסיקא התם דלא חשה ההיא אשה לדשמואל קודם שנשאת
- (ד) השתא

(i) נימוקי יוסף הביא דברי תוספות בלשון "בעני שבישראל שלא היה לו אלא מטה א' קודם שנשאת לו"

(ii) ולפי זה נראה לפרש דתוספות כתבו בעני שבישראל" (ולא סגי להו למיכתב עני בישראל כבברייתא דידן) להדגיש דבפרק אף על פי איירי בעני שבעניים שהוא עני ביותר ועל דעת זו נשאת לו שלא היה לו אלא מטה אחת וגם לה לא יתן רק מטה אחת מה שאין כן בברייתא דידן דמיירי בנעשה עני בשעת הגבייה ובשעת הלואה לא היה עדיין עני ולכן נותנין לו ולה ב' מטות מדשמואל

דף קיד.

סוגיא דסידור לבעל חוב חלק א' תד"ה הקדש שאין מחזירין

[דף קיד עמוד א] בד"ה הקדש שאין כו' וי"ל דמה לערכין שהם קלים ואין נוהגין אלא כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דלא שייך הך פרכא נגד ב"ח ומ"ה פריך שפיר ויסדרו לב"ח ק"ו מערכין כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש והוא דחוק ונראה דהא דפריך ויסדרו לב"ח ק"ו כו' היינו למאן דאית ליה דמסדרין בהקדש מהיקשא דנדר בערכך דאליביה אזלא סוגיא דשמעתין כדפריך ויחזרו בהקדש כו' הקדש שמסדרין א"ד כו' דהשתא ליכא למיפרך מה לערכין שהם קלים דהקדש תוכיח שאינן קלים ומסדרים בהו ומהקדש לתודיה נמי ה"מ למילף דמסדרין בב"ח מק"ו אלא דניחא ליה למיעבד תחלת הק"ו מערכין דעיקר סידור מערכין קאתי ובהכי ניחא מה שמקשי' לקמן דגמר סידור בב"ח מג"ש דמיכה מיכה וע"כ הוא אתא לדרשה אחרינא שיהא במכותו כו' או למעט אשתו כמ"ש התוס' וא"כ ל"ל ג"ש הא איכא למילף מהאי ק"ו דקאמר הכא די"ל דהאי ק"ו ליתא אלא למ"ד מסדרין בהקדש

אבל למ"ד דאין מסדרין בהקדש ליכא למילף בק"ו ב"ה מערכין משום הך פירכא מה לערכין שהן קלים כו' ומ"ה הוצרך למילף בג"ש ודו"ק:

- (1) כלל א' מחזירין לבעל חוב – משנה בדר קיג. המלוה את חברו והיו ללוה שני כלים וחובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם נוטל מלוה אחד ומניח אחד ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום
- (2) כלל ב' מסדרין לערכין כמבואר ברש"י – כתיב גבי ערכין ואם מך הוא מערכך ודרשינן החייהו מערכך – גזבר הבא למשכנו כשאין ידו משגת והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן משייר לו כדי חייו ונוטל השאר ויצא ידי הקדש ואפילו העשיר לאחר שאמדהו ונטלו מה שבידו
- (3) כלל ג' אין מחזירין להקדש בנדר לבדק הבית
- (4) כלל ד' אין מחזירין לערכין – יבואר להלן
- (5) כלל ה' אין מסדרין לבעל חוב בין לר' יוחנן בין לר' יעקב – ולכאורה אף על גב דבעל חוב נמי כתיב "מיכה" מכל מקום לא גמרינן מיכה-מיכה
- (6) כלל ו' לר' יעקב אין מסדרין להקדש קל וחומר מבעל חוב – ומה בעל חוב שמחזירין (לפי כלל א') מכל מקום אין מסדרין (לפי כלל ה') – הקדש שאין מחזירין (לפי כלל ג') אינו דין שאין מסדרין
- (7) כלל ז' לר' יוחנן מסדרין להקדש דאין הכי נמי דלא מסדרין לבעל חוב – ברם נדר בערכך כתיב להקיש נדרי הקדש לערכין מה ערכין מסדרין (כבכלל ב') אף הקדש מסדרין
- (8) שקלא וטריא בגמרא
- (א) קשיא א' – יסדרו לבעל חוב שלא בכלל ה' דאין הכי נמי דלא גמיר מיכה-מיכה מכל מקום יסדרו לבעל חוב קל וחומר מערכין ומה ערכין שאין מחזירין (כבכלל ד') מכל מקום מסדרין (כבכלל ב') – הרי דביותר מסתבר לסדר מלהחזיר – בעל חוב שמחזירין (כבכלל א') אינו דין שמסדרין
- (ב) תירוץ לקשיא א' – היינו טעמא דלא מסדרין לבעל חוב דסמכינן על ומך הוא בערכין למעט הוא ולא בעל חוב
- (ג) קשיא ב' – יחזירו בהקדש שלא בכלל ג' – לר' יוחנן דאית לי' בכלל ז' דבהקדש מסדרין מהיקישא לערכין נילף דיחזיר בהקדש מקל וחומר מבעל חוב ככה – דמה בעל חוב דאין מסדרין לי' (כבכלל ה') בין לר' יעקב בין לר' יוחנן מכל מקום מחזירין לי' (כבכלל א') ומזה מוכח דיותר מסתבר להחזיר מלסדר – הקדש דמסדרין לר' יוחנן אינו דין דמחזירין
- (9) תוספות
- (א) קשיא – לקל וחומר בקשיא ב' (דמבוסס על הא דיותר מסתבר להחזיר מלסדר) – תיקשי דהרי קבענו בקשיא א' דערכין מוכיח דביותר מסתבר לסדר מלהחזיר
- (ב) תירוץ
- (i) מה לערכין דביותר מסתבר לסדר מלהחזיר שהם קלים ואינן נוהגים אלא באדם וכו' אבל הקדש (דביה דנין בקשיא ב') חל על כל דבר
- (ii) בקיצור דיקא בערכין ביותר מסתבר לסדר אבל בעלמא יותר מסתבר להחזיר
- (10) מהרש"ל
- (א) ניהדר לקשיא א' דמקשי בגמרא ויסדר לבעל חוב קל וחומר מן ערכין מחמת דמסתבר יותר לסדר
- (ב) ותיקשי לתוספות דפירשו אשר ערכין שאני דביותר מסתבר לסדר מחמת שהם קלים אבל בעלמא יותר מסתבר להחזיר
- (11) מהרש"א – יישוב לקושיית מהרש"ל

(א) הא ודאי דסוגיא דשמעתין לאחר כלל ז' בו מסיק ר' יוחנן דמסדרין להקדש אזלא בשיטת ר' יוחנן – דהרי קשיא ב' דגמרא דיהזיר בהקדש מיוסד אהא דנוקטין אשר מסדרין להקדש לר' יוחנן בכלל ז' ומובן דלכן אף בקשיא א' בדמקשה "יסדרו בבעל חוב קל וחומר מערכין ומה ערכין שאין מחזירין מסדרין בעל חוב שמחזירין אינו דין שמסדרין" אין להפריך מה לערכין שהן קלים דמצינן למימר דהקדש תוכיח שאין לה אותן קולות ומכל מקום לר' יוחנן מסדרין בהקדש

(ב) ואכן לר' יעקב שפיר מצינן להפריך מה לערכין שהן קלים – בפירכא זו "פירכא אליבא דר' יעקב" נעסוק להלן בסוף חלק זו

(ג) קשיא

(i) בקשיא ב' לר' יוחנן דיהזירו בהקדש למה מייתי גמרא דין בעל חוב כל עיקר הרי מציא גמרא להקשות קושייתה במישרין מן הא דמסדרין להקדש לר' יוחנן דהרי קבענו דביותר מסתבר דמחזירין חוץ מלגבי ערכין שהן קלים

(ד) תירוץ ניהא לה לגמרא למיעבד תחלת הקל וחומר מערכין דעיקר דין סידור מן ערכין קאתי (12) המשך מהרש"א

(א) קבענו בתירוץ לקשיא א' דגמרא דהיינו טעמא דלא ילפינן לסדר בבעל חוב על סמך גזרה שוה דמיכה- מיכה מחמת דאם מך "הוא" בערכין ממעט הוא ולא בעל חוב

(ב) השתא בתוספות ד"ה מהו שיסדרו פסק רבינו תם דאין מסדרין לבעל חוב ומייתי רבינו תם סיעתא מהא דבתירוץ לקשיא א' לכאורה מסקי בגמרא ממיעוטא ד"הוא" דלא מסדרין לבעל חוב ודוחה תוספות לראי' דרבינו תם מחמת דמצינן למימר דלא ממעט מן "הוא" אלא "שיהא במכותו" או למעט אשתו (פרטי דהני מיעוטי אינן מעניננו)

(ג) ולפי דרך מהרש"א לעיל ניהא הא דלא מצי למיסמך תוספות על קל וחומר מן ערכין בקשיא א' להפריך שיטת רבינו תם ולרבות מסדרין לבעל חוב דהרי קבע מהרש"א אשר קל וחומר בקשיא א' אין לה מקום אלא לר' יוחנן ואשר לר' יעקב הופרכה בפירכא "אליבא דר' יעקב"

סוגיא דסידור לבעל חוב חלק ב' תד"ה ואידך ההוא כו'

דהא בפרק שום היתומים אמרינן כו' עכ"ל כצ"ל

סוגיא דסידור לבעל חוב חלק ג' תד"ה מהו שיסדרו

בד"ה מהו שיסדרו כו' ועוד הביא ראייה כו' ואפילו מן גלימא כו' דלא חזי ליה כרשב"ג כו' עכ"ל ויש לדקדק מה הוסיפו ראייה מהך דאפי' מן גלימא כו' כיון דאין כאן ראייה אלא מרשב"ג דלעיל וי"ל דלפי ראייתן דלעיל יש לגמגם דודאי בהך דמתיר רשב"ג בלוח הלכה כוותיה דכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו אבל בהך דאין מסדרין לב"ת איכא מ"ד דמסדרין כדאמר ליה אליהו לרבה בר אבובא וא"כ נאמר דמסדרין ונותנין לו האי צטלא שלבוש בה ואפילו היא שוה אלף זוז כדסבר ר"י ורע"ק וע"ז הוסיף ראייה דע"כ ליכא למימר הכי דהא אמרינן בב"ק ואפי' מן גלימא כו' וכ"ת היינו שמפשיטין כו' דהא ליכא מידי דלא חזי ליה כרשב"ג דלעיל דמתיר בלוח משום דכל ישראל בני מלכים הן וליכא מהאמוראי דפליגי עליה בהא ודו"ק:

(1) משנה בדף קיג. – המלוה את חבירו היו ללוה שני כלים נוטל מלוה אחד ומניח אחד ומחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו מחזיר אלא עד שלשים יום ומשלשים יום ולהלן מוכרן בבית דין

(2) גמרא בדף קיג:

(א) תני תנא קמיה דרב נחמן אשר לרבן שמעון בן גמליאל כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין בבעל חוב אמר ליה רב נחמן השתא לרבן שמעון בן גמליאל זבוני מזבנינן ליה סדורי מסדרינן ליה דהרי תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר ... אינו מחזיר אלא עד שלשים יום מכאן ואילך מוכרן בבית דין

(3) קשיא לרב נחמן כמבואר ברש"י

(א) ממאי דכי קאמר רבן שמעון בן גמליאל זבוני לגמרי קאמר שלא ישאיר לו לפי צרכו בצמצום דלמא הכי קאמר עד שלשים יום הדר ליה בעיניה (כמות שהיא חשובה אם חבל כר של מעיל יחזור לו היא בעצמה אפילו של שראין) ומשלשים יום ואילך מיהדר ליה למאי דחזי ליה (ימכור לו של שיראין ויתן לו אחת של צמר ואחת של קנבוס ומזבנינן מאי דלא חזי ליה)

(ב) בקיצור דלמא הגם דאמר רבן שמעון בן גמליאל "מוכרן בבית דין" מכל מקום סבירא לי' דמיהת מסדרין לי' מאי דחזי לי' לפי צרכו בצמצום

(ג) תירוץ

(i) אי סלקא דעתך דאית ליה רבן שמעון בן גמליאל ככה לא הי' אומר דמוכרין שום כר וכסת – דליכא מידי דלא חזי ליה דאמר אביי רבן שמעון בן גמליאל במשנה דלוף דנייתי להלן וגם ר' עקיבא במשנה אחרת סבירא להו כל ישראל בני מלכים הן – וכיון דמכל מקום תנא דמוכרין כר וכסת מוכרח דסבר דלא מסדרין כל עיקר

(ii) משנה דלוף כמבואר ברש"י – לתנא קמא לא את הלוף ולא את החרדל מטלטלין בשבת שאינם ראויין היום לא זה לבשל ולא זה לטחון לוף מין קטנית ואינן ראויין למאכל כשהוא חי ואפילו לעופות – רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבין וישראל בני מלכים ויש להם לגדל עורבים לנוי ולשחוק

(4) גמרא דידן בדף קיד. – אמר לי' רבה בר אבוה לאליהו מהו שיסדרו בבעל חוב אמר ליה גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך גבי בעל חוב כתיב וכי ימוך אחיך

(5) תוספות דידן

(א) פסק רבינו תם דאין מסדרין בבעל חוב דהא קבענו דרבן שמעון בן גמליאל סבר דאין מסדרין בבעל חוב וקיימא לן הלכה כר' שמעון בן גמליאל במשנתנו היכא דלא פסק שום אמורא כמאן דפליג עלי' ולא מצינו בכל אמוראים דשמעתא שום אמורא שסבר בהדיא שמסדרין – ורבה בר אבוה דאמר ליה לאליהו מהו שיסדרו לבעל חוב ואמר לי' אליהו גמר מיכה מיכה מערכין מצינן למידחי דלא שאל לי' רבה בר אבוה מה דינו אלא שאל לי' מאי טעמא דמאן דאית לי' מסדרין לבעל חוב

(ב) ועוד הביא רבינו תם ראייה דאמרינן בפרק קמא דבבא קמא "מיניה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה" וכי תימא דהיינו שמפשיטין אותו גלימא דאלפא וזוא ויהבינן ליה גלימא אחרינא דחזיא ליה (דמסדרין מיהת לפי צרכו בצמצום לכדי חייו) הא ליכא מידי דלא חזי ליה כרבן שמעון בן גמליאל בהך דלוף ולכן אין לחלק בין גלימא דכדי חייו וגלימא דאלפא זווי

(6) מהרש"א

(א) קשיא – מה הוסיפו ראייה מהך דאפי' מן גלימא כו' כיון דאין כאן ראייה אלא מרבן שמעון בן גמליאל דכבר סמיך תוספות עלי' לעיל חדא זימנא

(ב) תירוץ

(i) בהך דלוף לענין טלטול בשבת הגם דתנא קמא שם פליג עלי' דרבן שמעון בן גמליאל מכל מקום ליכא אמורא דפליג עלי' ולכן הלכה כוותי' דישאל בני מלכים הם ולכן מטלטלין לוף בשבת

(ii) ברם בהך דקתני רבן שמעון בן גמליאל דאין מסדרין איכא לגמגם אשר בקושטא חשיב הך דאליהו כאלו פליג על רבן שמעון בן גמליאל ואית לי' דמסדרין – ומסקי דזאת לא יתכן דאם כן תיקשי למה

פסקי בגמרא להלכה דבעל חוב גובה אפילו מגלימא דעל כספי' דמוכרח דמשמעו דאין מפשיטין גלימא דאלף זוזי וכו' כיון דכבר קבענו דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל דישאל בני מלכים הם

תוספות בא"ד ועוד דפסיק כרב אלפס

בא"ד ועוד דפסיק רב אלפס בפ' ח' שרצים כר"ש דאמר כל ישראל בני מלכים הן כו' עכ"ל ק"ק דהיאך בעו התוס' למימר דרב אלפס פסק כר"ש מטעם דכל ישראל בני מלכים הן דהא בהדיא כתב רב אלפס פרק מפנין אכל הני דס"ל כל ישראל בני מלכים הן דכל כה"ג שיטה הוא ולית הלכתא כחד מינייהו ודו"ק:

דף קיד:

תוספות בא"ד ואי מייתי

[דף קיד עמוד ב] בא"ד וא"ת אמאי לא מייתי מרשב"ג כו' וי"ל דסבר התלמודא כו' ומר"ע ומרבי ישמעאל כו' ומדמהדר ליה אליהו מיכה לא בעי למפשט כו' עכ"ל נראה דר"ל סתמא דתלמודא דלעיל דמיבעיא ליה מהו שיסדרו בב"ח כו' ומייתי מדשלח רב באגרתיה כו' ולא מייתי מרשב"ג כו' מר"ע כו' וה"ה דה"מ למימר הכי את"ק דר"ע אך ק"ל דאכתי אמאי לא מייתי למפשט מברייתא דלעיל דקתני בהדיא כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין לב"ח ודו"ק:

דף קטו.

גמרא למה חוזרין ומשכנין

[דף קטו עמוד א] בגמ' למה חוזרין ומשכנין שלא כו' הא דמשכנו מעיקרא נמי ע"כ מטעם זה אלא דלא סגי ליה אם משכנו מעיקרא והחזיר לו ולא חזר ומשכנו וק"ל:

תוספות ד"ה למה ממשכנין

תוס' בד"ה למה ממשכנין כו' ומ"מ לא רצה התלמוד לתרץ כן כו' עכ"ל אף דברי התנאים הנאמרים בלשון שואל ומשיב נקרא תלמוד דוק ותשכח וק"ל:

תוספות ד"ה אלמנה

בד"ה אלמנה בין כו' לכך עדיפא ליה למפרך מברייתא כו' עכ"ל מפני מהרש"ל דהתוס' סוברים הא דמתיב רב יוסף לא יחבול ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל וכן לא תחבול כו' כולוהו ברייתא נינהו כו' ואפי' הכי דחי ליה דה"ק ריחים ורכב אית בהו תרי לאוין הא דברים אחרים יחבול כלומר כו' עכ"ל והאריך ע"ש ודבריו דחוקים ותמוהים הם דמי הכריח אותן לפרש דברייתא היא בלישנא דחיקא כיון דאיכא לפרושי בלשון ברור והוה דברי רב יוסף מדיוקא דקרא דהשתא לית כאן קושיא כלל מעיקרא דעדיפא ליה למפרך מקרא גם מה שדחק לפרש בדברי המתרגם דה"ק בברייתא הא אחרים יחבול כלומר ואינו עובר לאו יתירא אבל לאו דלא תבא עובר א"כ הוא מאי קשיא להו מר"ש דקאמר בברייתא עשירה ממשכנין והוצרכו לדחוק ממשכנין היינו מנתחין כיון דאיכא נמי לפרושי הכי דמשכנין אותה ואינו עובר לאו יתירא אבל לאו דלא תבא עובר אבל הנראה דודאי רב יוסף לא

פריך ליה אלא מדיוקא דקרא ומשני ליה שפיר רב פפא בריה [דר"נ] לעולם בב"ח קאמר ולעבור עליו בב' לאוין ולא תידוק מיניה הא אחרים חבל כפרש"י שם אלא דהכא קשיא להו אמאי דמסיק שם למפרך אדשמואל מברייתא דאם חבל תחבל שלמת רעך בשליח ב"ד הכתוב מדבר כו' ומסיק תנאי היא כו' ולא פריך עליה ממתני' דהכא ואהא תירצו דמתני' דהכא נמי איכא למדחי אין ממשכנין אותה כו' הא אחרים לית בהו האי לאו כדדחי נמי דיוקא דקרא דפריך מיניה רב יוסף לכך עדיפא ליה למפרך מברייתא דאם חבל כו' בשליח ב"ד הכתוב מדבר כו' ומסיק תנאי כו' אבל מלתיה דר"ש דאמר ממשכנין משמע שפיר דליכא איסורא כלל וליכא לדחויי הכי ולכך הוצרכו למימר ביה דממשכנין היינו מנתחין ותו לא מידי וק"ל:

(1) קראי

(א) לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חובל

(ב) כי תשה ברעך ... לא תבא אל ביתו לעבט עבטו

(ג) בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה

(ד) ... לא תחבל בגד אלמנה

(ה) אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו

(2) גמרא דף קיג. כמבואר במהרש"ל לפי הבנתו בתוספות להלן

(א) אמר שמואל שליח בית דין מנתח נתוחי בשוק דאף הוא אינו רשאי ליכנס לביתו דלוה ולמשכנו אלא רואהו בשוק ומנתק ממנו דבר שאוחז בידו

(3) משנה בדף קטו. – אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר ולא תחבל בגד אלמנה

(4) תוספות

(א) קשיא – ממשנה זו לכאורה מצינן למידק דדיקא של אלמנה אין ממשכנין אבל של אחרים שרי מיהת שליח בית דין ליכנס לביתו בלי שום לאו – ואמאי לא פריך ממשנה זו לשמואל

(5) תירוץ – משום דמצינן למידחי דלא מילפי משנה אלא דדיקא אלמנה יש בה לאו דלא תחבול אלמנה ואכן מסתבר למידק אבל אחרים לית בהו האי לאו דלא תחבול אלמנה – ברם אין בידינו למידק דמשנה מילפי אשר של אחרים תחבול בלי שום לאו ויכול להיות אשר של אחרים מיהת אסור לחבול משום לאו דלא תבא אל ביתו – לכך עדיפא לי' למיפרך אשמואל מברייתא

(6) מהרש"ל

(א) תוספות באמרם "לכך עדיפא לי' למיפרך מברייתא" כיוונו לסוגיא דרב יוסף בדף קיג.

(i) לשון סוגיא שם

(1) מתיב רב יוסף לא יחבל רחים ורכב הא דברים אחרים חבל לא תחבל בגד אלמנה הא של אחרים תחבל מאן אי נימא בעל חוב הא כתיב לא תבא אל ביתו לעבט עבטו אלא לאו דאיירי בשליח בית דין דשרי לחבל של אחרים בלי שום לאו (וקשה לשמואל)

(2) תרגמה רב פפא לעולם בבעל חוב ולעבור עליו בשני לאוין

(ב) ותוספות לפי הבנת מהרש"ל מפרשי לסוגיא ככה

(i) מתיב רב יוסף

- (1) קתני בברייתא "לא יחבל ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל – לא תחבל בגד אלמנה הא של אחרים תחבל"
- (2) מאן אי נימא בעל חוב הא כבר כתיב לא תבא אל ביתו לעבט עבטו ומה לה לברייתא לאסור לו לבא לחבל ריחים ורכב ובגד אלמנה אלא לאו שליח בית דין ואתיא לאסור לו בגד אלמנה וריחים ורכב
- (3) ושלא כמשנה בדף קטו. מוסיפה ברייתא בהדיא "הא דברים אחרים ושל אחרים חבל שליח בית דין" שלא כשמואל
- (ii) תירוץ דרב פפא
- (1) הגם דברייתא זו מדייקי בהדיא אשר הא דברים אחרים ושל אחרים חבל מכל מקום אכתי מצינן למימר דלא מילפי אלא דבין בעל חוב בין שליח בית דין אינו עובר לאו יתירתא של לא תחבל בדברים אחרים ושל אחרים – אבל לאו דלא תבא עובר כשמואל בשליח בית דין בדומה לבעל חוב
- (7) הקדמה למהרש"א
- (א) ברייתא בדף קטו. ("ברייתא דר' שמעון") – ר' שמעון אומר אלמנה שהיא עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה
- (ב) המשך תוספות שם בד"ה אלמנה
- (i) קשיא – למה לא מקשי לשמואל מן ברייתא דר' שמעון דקתני בהדיא (מבלי למיסמך על שום דיוק) אשר אלמנה עשירה ממשכנין אותה לכתחלה בלי שום לאו
- (ii) תירוץ – דאיכא למידחי דלעולם סבירא לי' ר' שמעון כשיטת שמואל וממשכנין לעשירה משמעו מנתחין דלידיה דשמואל ענייה דקאמר ר' שמעון דאין ממשכנין אותה היינו אין מנתחין לענייה אפילו בשוק דטעמא דאתה משיאה לאלמנה שם רע בשכנותיה שייך אפילו בניתוח
- (8) מהרש"א
- (א) קשיא א' לשיטת מהרש"ל
- (ב) מי הכריח תוספות לפרש בסוגיא דרב יוסף בדף קיג. דלישנא "לא יחבל ריחים ורכב הא דברים אחרים חבל לא תחבל בגד אלמנה הא של אחרים תחבל" כולה ברייתא היא בלישנא דחיקא (דמקודם פסק ברייתא לא יחבל ריחים ולא תחבל לאלמנה ומיד דייק ברייתא מלישנא דידה גופה למימר "הא של אחרים וכו') כיון דאיכא לפרושי בלשון ברור דרב יוסף גופי' מייתי לישנא דקרא "לא תחבל" ורב יוסף גופי' הוא דמדייק מקרא הא של אחרים וכו' וניחא הא דלא הקשו תוספות למה עדיף לה לגמרא להקשות לשמואל מדיוקא דרב יוסף בסוגיא דידן במקום להקשות ממשנה בדף קטו. – דבפשיטות עדיף לגמרא למיפרך לשמואל מן דיוקא דקרא ממש דרב יוסף ולא למיסמך על משנה בדף קיד. דלא מדייקי מקרא כל עיקר
- (ג) גם מה שדחק מהרש"ל לפרש בדברי רב פפא בדף קיג. דהכי קתני בברייתא הא אחרים יחבל כלומר ואינו עובר לאו יתירא אבל לאו דלא תבא עובר תיקשי לפירושו דאם כן מאי קשיא להו לר' שמעון דקאמר בברייתא בדף קטו. עשירה ממשכנן והוצרכו תוספות לדחוק ממשכנין היינו מנתחין כיון דאיכא נמי לפרושי הכי דמשכנין אותה ואינו עובר לאו יתירתא אבל לאו דלא תבא עובר
- (9) שיטת מהרש"א
- (א) רב יוסף מדיוקא דידי' פריך לר' שמעון ומשני ליה רב פפא שפיר שלא למידק ככה דקרא לא אתי אלא להוסיף איסור דיקא בבעל חוב לעבור עליו בב' לאוין כפרש"י שם בד"ה ממשמע שנאמר
- (ב) ותוספות בדף קטו. באמרם דעדיף לה לגמרא להקשות מברייתא לא כיוונו להך דרב יוסף דהרי בסוגיא דרב יוסף ליכא ברייתא כל עיקר

ג) אלא הי לך שיעור דברי תוספות בדף קטו.

i) בדף קיג: הקשו בגמרא אשמואל מהא דקתני בכרייתא אחרת דאם חבל תחבל שלמת רעך בשליח בית דין הכתוב מדבר כו' דהיינו בהדיא שלא כשמואל ומסיק תנאי היא כו' וקשיא להו לתוספות למה לא פריך עליה ממשנה בדף קטו.

ii) ואהא תירצו דמתני' דהכא ליכא אפילו דיוקא באיזו אופן שרי דלא קתני בה "הא וכולי" ולכן מצינו למידחי כדמשני רב פפא לרב יוסף דלא אתי קרא אלא להוסיף איסור ולמילף בבעל חוב לעבור עליו בב' לאוין ואתיא משנה שפיר לשמואל – לכך עדיפא ליה למפרך מברייתא דתנאי דאם חבל כו' בשליח ב"ד הכתוב מדבר כו' דשרי לי' לחבל ומסיק תנאי כו'

iii) אבל מלתיה דר' שמעון דאמר בכרייתא בדף קטו. "ממשכנין" משמע שפיר דליכא איסורא כלל וליכא לדחויי הכי – ולכך הוצרכו תוספות ליישב דממשכנין בכרייתא דר' שמעון היינו מנתחין

תוספות בא"ד דאסור

בא"ד דאסור גם לשמואל אפי' נתוח בכלים שעושיין בהן כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דלאו שבכללות חלק א' תד"ה וחייב משום ב' כלים

בד"ה וחייב משום כו' וכן משמע בהדיא בגמרא כו' דאמר רב הונא חבל ריחים ורכב לוקה ג' כו' עכ"ל בפשיטות מרב הונא דאמר לוקה לא ניחא להו להקשות אדאמר אביי זיל אהדר דאימא דרב הונא פליג ולא ס"ל דמהדר א"נ דס"ל דמהדר וכרבא דפ"ק דתמורה דאי עבד לא מהני ולא מייתי מרב הונא אלא אהך סברא דאינה תמוה לומר דאף בהתראה א' חייב שתים וק"ל:

1) משנה – החובל את הריחים חייב משום שני כלים (רש"י העליונה רכב והתחתונה ריחים) שנאמר לא יחבול ריחים ורכב שעושים בהן אוכל נפש

2) גמרא כמבואר ברש"י – מימרא דרב הונא – חבל ריחים לוקה שתים משום ריחים ונפש הוא חובל – חבל ריחים ורכב לוקה שלש משום ריחים ורכב ומשום כי נפש הוא חובל

3) תוספות

א) מחמת דלאוין מחלקין למלקיות לוקה שתים אפילו אם חבל פעם אחת ריחים ורכב ביחד

ב) וזאת אפילו בהתראה אחת – דאי לאו הכי ובעי שתי התראות חד לריחים וחד לרכב קשה מאי קא משמע לן משנה דידן הרי מסוגיא במסכת נזיר כבר נודע לן דאפילו בריחים וריחים נמי חייב בשתי התראות – ויבואר יותר בחלק ב' להלן

ג) ובנקודה זו מייתי תוספות ראייה ממימרא דרב הונא דלוקה שתים על התראה אחת

4) המשך תוספות

א) קשיא – היכי לקי הרי לאו דחובל ניתק לעשה לפי אביי בדבדף קטו. מייתי דאמר "זיל אהדריה" להאי גברא דחבל כלי שעושים בו אוכל נפש

5) מהרש"א

א) קשיא – מהמשך דברי תוספות לכאורה משמע דהקשו קושיתיהו מהך דאביי דיקא לרב הונא לאחר דקבעו אשר לרב הונא לוקה שתים על התראה אחת – ותיקשי דקושיא זו (דהיאך לוקה על לאו הניתק לעשה) היה עולה אפילו אלו אמר רב הונא דאינו לוקה אלא פעם אחת

ב) תירוץ

(i) סיימו תוספות לדבריהם לרב הונא בדקבעו דאינו תמוה לומר דאף בהתראה אחת חייב שתים ולא כיוונו להקשות לרב הונא מהך דאביי כל עיקר

(ii) או משם דרב הונא לא סבירא לי' כאביי דאמר זיל אהדריה

(iii) או דאכן סבירא לי' רב הונא כאביי דאמר אהדרי' – אב לאו מטעם דחייב לתקן גביי' שעשה האי גברא שלא כדין דרב הונא כרבא סבירא לי' דכל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ולא חל ההיא גביי' שלא כדין ולא מתקן ללאו בהדרה ו- ומהדר בפשיטות להחזיר דבר שאינו שלו

קטו:

סוגיא דלאו שבכללות חלק ב' תוספות בא"ד וכיון דבהתראה אחת

בא"ד וכיון דבהתראה אחת איירי אם כן חייב שתים דקתני היינו ב' מלקיות ותימה כו' פי' לדבריהם דאי הוה מצינן למימר דמתני' איירי בב' התראות למאן דאית ליה לוקין הוה מצינן לאוקמי נמי לאביי שחבלן בב' פעמים ולא דלוקין בב' מלקיות דהא ניתק לעשה הוא אלא דאשמועינן שאינן כלי אחד אלא שהם ב' כלים ובפעם ראשון נמי עבר בלאו אבל כיון דכבר דחו התוס' זה דא"כ ה"ל למיתני החובל ריחים או רכב בל"ת אלא דע"כ איירי בחבלן בפעם אחת וא"כ מאי נ"מ חייב משום ב' כלים דקתני אי לאו דהיינו ב' מלקיות:

סוגיא דלאו שבכללות חלק ג' תוספות ד"ה שנאמר לא יחבול

בד"ה שנאמר לא יחבול כו' י"ל כיון דכתיב ורכב ולא כתיב רכב כו' עכ"ל פי' מדכתיב וי"ו ורכב בחטף קמץ ולא כתיב וי"ו ורכב בשו"א כמו אביו ואמו ועייין בתוס' דפ' כל המנחות ודו"ק:

סוגיא דלאו שבכללות חלק ד' תוספות בא"ד דלא דמי לבשר בשדה טריפה

בא"ד דלא דמי לבשר בשדה טריפה ולא תאכל הנפש עם הבשר כו' עכ"ל לכאורה האי קרא ולא תאכל הנפש וגו' אין לו מקום כאן דלא הוה קשיא להו לעיל אלא מבשר בשדה טריפה והיינו לר' יוחנן דיליף מיניה בשר מן החי ובשר מן הטרופה אבל לר"ל איכא לאקשוויי הכי אקרא דלא תאכל הנפש וגו' זה אבר מן החי ובשר מן החי ואהא דקדקו הכא לומר דלא דמי לר"י לבשר בשדה טריפה ולר"ל ללא תאכל הנפש גו' דמשמע דליכא אלא חדא כו' וק"ל:

סוגיא דלאו שבכללות חלק ה' תוספות ד"ה אמר לך רבא

בד"ה אמר לך רבא כו' ומיהו גם על פ"ה ל"ק כו' לפי שאינו יכול לדחות כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר הכי לעיל לרבא דהך דזג וחרצן לא אתיא כרב יהודה ולהכי לא אייתי ליה הכא כיון שאינו יכול לדחות דזה נראה להם דוחק לרבא רק לאביי דבלאו הכי מתוך שמעתין נמי מוכח דלא ס"ל לאביי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות כרב הונא כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק:

(1) הקדמה א'

- (א) קרא – "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש"
- (ב) רבא – אכל נא לוקה שתים משום נא ומשום כי אם צלי אש – מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום כי אם צלי אש
- (ג) אביי כמבואר ברש"י – אין לוקין על לא תאכלנו כי אם צלי אש משום דהוי לאו שבכללות דכ"ל נא ומבושל – דאין לוקין אלא על לאו אחד שמפורש לנא ועל לאו אחד שמפורש למבושל
- (2) הקדמה ב' גמרא דידן החל בעמוד א'
- (א) קרא – לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל
- (ב) רב הונא – חבל ריחים לוקה שתים משום ריחים ומשום כי נפש הוא חבל – חבל רכב לוקה שתים משום רכב ומשום כי נפש הוא חבל
- (ג) רב יהודה – חבל ריחים או רכב לוקה אחת – וכי נפש הוא חבל לשאר דברים הוא דאתא – ומפרש רש"י "לשאר דברים" משמעו לרבות שאר כלים של אוכל נפש ולא לאוסופי לאו אריחים ורכב דהא ריחים ורכב כבר כתיב ברישא דקרא
- (ד) טבלא להמשך דגמרא

זג וחרצן וכל אשר יעשה	ריחים ורכב וכי נפש הוא חובל	נא ומבשל וכי אם צלי אש	
רבא לוקה על כל אשר יעשה ומקשה תוספות אי אמרת דמצי סבר כרב יהודה למה לא סבר כרב יהודה בכל אשר יעשה דאתא לשאר דברים ולכן לא תשדיי' אהני דמפרש	רבא מצי אמר כרב יהודה דאינו חייב אלא אחת דכי נפש אתא לאתויי לאוין אחרים לשאר כלים דלא משתמעי לי' מן ריחים ולא תשדיי' אהני דמפרש – אבל הכא צלי אש למאי אתא דאין לך דברים אחרים שאינו בכלל נא ומבושל ולכן לאטפויי לאוי אתא	לוקה שתים בין לנא בין לכי אם צלי אש	רבא
אביי לא לוקה על כל אשר יעשה ומקשה תוספות אשר מטעם שאין מעניננו יתירא היא ללאו ושדיי' נמי אזג וחרצן כרב הונא דקבענו אשר אביי מצי סבר כוותי' בריחים ורכב ומתריצי תוספות דלהכי לא הביא הך דזג וחרצון מחמת הא גופא שאין יכול לדחות ולמימר דאביי בזג וחרצן מצי סבר כרב הונא	אביי מצי אמר כרב הונא דכיון דיתירא הוא ללאו לשאר כלים שדיי' נמי אריחים	לוקה דיקא משום נא דאין לוקין על לאו שבכללות (דכ"ל נא ומבושל) ואף אלו הי' ס"ל כרב הונא בריחים ורכב שאני הכא דכי אם צלי אש לאו יתירא היא ללאו אלא כדתניא בשעה שישנו בקום אוכל וכו'	אביי
	לוקה שתים ריחים וכי נפש הוא חובל		רב הונא
	לוקה אחת דכי נפש לשאר דברים הוא דאתא (לרבות שאר כלים)		רב יהודה

(3) מהרש"א

- (i) עיין בטבלא לקושיית תוספות לאביי ורבא מסוגיא דזג וחרצן ולהא דמתרצי תוספות לאביי דלא עסקי בגמרא בהך דזג וחרצן מהאי טעמא גופא אשר מהתם אכן מוכרח דאביי כרב יהודה אתיא ולא כרב הונא ולא כיוונו בגמרא אלא להוכיח אשר מיהת דמהך דכי אם צלי אש אין להוכיח דלא מצי אביי ללכת בשיטת רב הונא
- (ii) וכי דחי בגמרא דאביי מצי אמר כרב הונא היינו במאי דקאמר אביי אכל נא ומבושל לוקה שתים ואינו לוקה משום כי אם צלי אש דכי אם צלי אש אתא לכדתניא בשעה שישנו וכו' אבל במאי דמפרש טעמא דאביי בנא ומבשל משום דאין לוקין על לאו שבכללות לא מצי סבר כרב הונא דהא כי נפש הוא חובל הוי נמי לאו שבכללות ולקי עליה לרב הונא

(4) מהרש"א

- (א) תוספות מקשי נמי אשר מטעם שאינו מעניננו לא יתכן לומר אשר לגבי זג וחרצן מצי רבא למיזל בשיטת רב יהודה

ב) קשיא – למה לא ניחא להו ליישב (כעין דאמרו לאבבי) דלהכי לא מקשי גמרא דידן לרבא מהך דזג וחרצן מחמת דבקושטא לא מצי רבא סבר כרב יהודה בזג וחרצן

ג) תירוץ – זה נראה להם דוחק לרבא ולא אמרוה תוספות אלא לאבבי דבלאו הכי קבעו תוספות דלא סבירא לי' אבבי דאמר אין לוקין על לאו שבכללות כרב הונא דאמר לוקין על לאו שבכללות

סוגיא דלאו שבכללות חלק ו' תד"ה אבל [הכא] כי אם צלי אש

בד"ה אבל כי אם צלי כו' וא"ת והא איצטריך כו' וי"ל דרבא עביד הקישא מצלי כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות כן לאבבי להאי לישנא דחדא מיהא לקי משום כ"א צלי אש כפר"ת לקמן אלא דניחא להו להקשות כן בפשיטות טפי לרבא וק"ל:

1) ניהדר לחלק ה' להא דאמרי לימא דרבא מצי למיזל בשיטת רב יהודה אשר בריחים ורכב אינו לוקה משום כי נפש הוא חובל ואף על פי כן לוקה בנא ומבושל מצד כי אם צלי אש – והיינו מטעם "כי אם צלי אש למאי אתא"

א) ומפרש רש"י "אין לך דבר שאינו בכלל נא ומבושל חוץ מצלי – ולכן מובן דאיצטריך למייתי כי אם צלי אש לאזהורי לאו עליהו תוספות 2)

א) קשיא לרבא הרי איצטריך כי אם צלי אש לברייתא דמייתי לאבבי בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא ובשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא מהרש"א 3)

א) מכח שקלא וטריא שאין מעניננו מסיק רבינו תם דאף לאבבי יש אופן בו לוקה משום כי אם צלי אש ב) ולכן קשה דהוי לי' תוספות להקשות אף לאבבי להא דנקטא בגמרא דאיצטריך כי אם צלי אש לכל שישנו ג) תירוץ – דניחא לתוספות להקשות טפי לרבא כדי שלא להצטרך למיסמך קושיתיהו דיקא באופן אחת לאבבי לשיטת רבינו תם

סוגיא דלאו שבכללות חלק ז' תוספות בא"ד דאינו לוקה בחי ומבושל

בא"ד דאינו לוקה בחי ומבושל בחמי טבריא כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל והא דקאמר דלקי בחמי טבריא משום כ"א צלי אש אליבא דרב חסדא הוא דקאמר ושם פרשתי עכ"ל לא ראיתי שם דקאמר רבא דלקי אלא דקאמר רבא אליבא דרב חסדא מאי חייב דקאמר משום צלי אש והיינו מחייבי עשה דלגבי חי וחמי טבריא לא הוי כ"א צלי אש רק עשה ולא לקי לכ"ע אלא אנא ומבושל כמ"ש התוס' שם בהדיא וכיוצא בזה מצינו לשון חייב בחייבי לאוין ואיכא לפרושי ביה דלא לקי כנראה מדברי התוס' לעיל גבי חייב משום שני כלים ותו לא מידי ודו"ק:

סוגיא דלאו שבכללות חלק ח' תוספות בא"ד ולא אמרינן

בא"ד ולא אמרינן ריחים ורכב אמרתי לך ולא שאר דברים כו' עכ"ל לפי התירוץ שכתבו התוס' לעיל דריחים ורכב לא הו' ב' כתובים דאיצטרכו לחייב עליהם משום ב' כלים לית

כאן קושיא דלא שייך למימר ריחים ורכב אמרתי לך ולא כו' כיון דאיצטרכו לגופייהו ודו"ק:

(1) ניהדר לטבלא בחלק ה' לשיטת רבא אליבא דרש"י

שיטת רבא בנא ומבשל	ריחים ורכב לשיטת רש"י
לוקה שתיים בין לנא בין לכי אם צלי אש	רבא מצי אמר כרב יהודה דאינו חייב אלא אחת דכי נפש אתא לאתווי לאוין אחרים לשאר כלים דלא משתמעו לי' מן ריחים ולא תשדיי' אהני דמפרש – אבל הכא צלי אש למאי אתא דאין לך דברים אחרים שאינו בכלל נא ומבושל ולכן לאטפווי לאוי אתא

(2) תוספות

(א) קשיא לרבא – והא אכתי איצטריך כי אם צלי אש לחי ומבושל בחמי טבריא דרבא גופיה קאמר בסוף פרק כל שעה אשר "חייב" משום כי אם צלי אש אתיא למבושל בחמי טבריא

(ב) תירוץ

(i) מיהת אינו לוקה בחי ומבושל בחמי טבריא כדנתיא התם יכול יהא לוקה תלמוד לומר "נא ומבושל אמרתי לך ולא חי"

(3) קשיא – הא כי נפש הוא חובל לרב יהודה קאמר רבא דאתא לדברים אחרים ללקות עליהם ולא אמרינן "ריחים ורכב אמרתי לך ולא שאר דברים"

(4) מהרש"א

(א) תוספות בד"ה "אמר לך רבא" מפרשי שיטת רבא שלא כרש"י ורוב פרטי פירוש זה אינן מעניננו אלא דבתוך דבריהם אמרי לרבא כי נפש הוא חובל קרא יתירא הוא ולא צריך לשאר דברים דשמעינן להו מריחים ורכב ואל תיקשי דריחים ורכב ב' כתובים הבאים כאחד הוויין ולכן שאר דברים אינן נכללין דתריץ דלא הוי שני כתובין הבאים כאחד מחמת דאיצטרכו לגופייהו לחייב עליהם משום שני כלים פרטי "משום שני כלים" אינן מעניננו

(ב) ובדרך זו בפשיטות מיושבת קושיית תוספות דידן

דף קטז.

סוגיא דלאו שבכללות חלק ט' תוספות בא"ד דלא שייך

[דף קטז עמוד א] בא"ד דלא שייך אלא כי אם צלי אש כו' עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דלאו שבכללות חלק י' תוספות ד"ה ותניא אידך

בד"ה ותניא אידך כו' דלרב הונא אי חייב ב' ע"כ חייב ג' כו' לא מחייב אפי' בריחים ורכב אלא אחת כו' עכ"ל וליכא לפרושי דלרב יהודה ניחא להו דחייב ב' משום דיליף מריחים ורכב ליתן בהן לאו של ריחים ורכב דא"כ מאי קאמר רב יהודה כי נפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא אלא דאיכא למימר לרב יהודה דמכי נפש הוא חובל מחייב בשאר ב' כלים על זה בפני עצמו וע"ז בפני עצמו ולגלוי מילתא בעלמא קאמר מה ריחים ורכב כו' כלומר דאין חילוק בין ריחים ורכב ובין שאר כלים אבל לרב הונא דאתא כי נפש הוא חובל לריחים ורכב כמו לשאר דברים ואי הוה מחייב ב' על שאר דברים משום כי נפש הוא חובל ה"נ דחייב ב' משום כי נפש הוא חובל בריחים ורכב והל"ל חבל ריחים ורכב לוקה ד' ודו"ק:

1) ניהדר למילתייהו דרב הונא ורב יהודה בדף קטו. דעסקנו בהן בחלק א'

רב יהודה- לוקה	רב הונא	
לוקה 2 – משום ריחים ומשום רכב – ונפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא	לוקה 3 משום ריחים ומשום רכב ומשום כי נפש הוא חובל	חבל ריחים ורכב

2) רש"י בדף קטו: מפרש להא דאמר רב יהודה "ונפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא" לאו לאוסופי לאו אריחים ורכב דהא ריחים ורכב כתיב ברישא ואיצטריך כי נפש לרבות שאר כלים של אוכל נפש

3) ברייתא קמייתא – חבל זוג של ספרים ... (של ב' פרקים הן וכל פרק כלי באפי נפשי ועושין מלאכת אוכל נפש בין שניהם כריחים ורכב) חייב שתיים

4) תוספות

א) מברייתא קמייתא איכא לאוכוחי שפיר כדרב יהודה

ב) דאי אמרת דברייתא קמייתא בשיטת רב הונא אזלא תיקשי אי חייב שתיים (מחמת דילפינן מריחים ורכב אשר פרקים של מספרים נמי חייב שתיים אחת בלימוד מן ריחים ואחת בלימוד מן רכב) – תיקשי (דעל כרחך חייב נמי מלקות שלישי משום כי נפש הוא חובל

ג) ואי לא יליף ליתן בהן לאו של ריחים אלא לאו של כי נפש הוא חובל לחודיה אם כן לא יחייב אלא אחת דמכי נפש הוא חובל לא מיחייב רב הונא אפילו בריחים ורכב אלא אחת

5) מהרש"א

א) שאלה – למה נקטו תוספות בקושיתיהו דמיהת לרב יהודה ניחא ברייתא קמייתא

i) האם מצינן לפרש דיליף מריחים ורכב לתת ילפותות דידהו אף בפרקים של מספרים כאלו הוי כתיבי בהדיא

ii) הא לא יתכן דאם כן מאי קאמר רב יהודה אשר כי נפש הוא חובל לשאר דברים הוא דאתא – ולכאורה נכלל זוג של מספרים בהני שאר דברים

ב) אלא מוכרח לפרש

i) דלרב יהודה איכא למימר אשר מן כי נפש הוא חובל מחייב בשאר ב' כלים על כל פרק בפני עצמו ואשר בסך הכל לוקה שנים ולגלוי מילתא בעלמא קאמר מה ריחים ורכב כלומר דאין חילוק בין ריחים ורכב דכתיבי בהדיא דחייב ב' לשאר כלים דילפינן מן כי נפש הוא חובל – אבל בשום ענין אינו לוקה אלא ב' בסך הכל כדתניא בברייתא

ii) מה שאין כן לרב הונא דאתא כי נפש הוא חובל להוסיף לאו לריחים ורכב כמו לשאר דברים וכיון דמילף הך ברייתא קמייתא דמחייב ב' משום כי נפש הוא חובל לזוג של מספרים (דהיינו חד לכלי א' ועוד חד לכלי ב') הכי נמי דחייב ב' משום כי נפש הוא חובל בריחים ורכב ולסך הכל ד' ולא כרב הונא דפסק בדף קטו. דמשום כי נפש אינו לוקה אלא אחת ולסך הכל ג'

הדרן עלך המקבל